

Editorial

Tentokrát se časopis Auditing do hloubky zabývá tématem významnosti neboli materiality. Tento koncept je jedním z klíčových stavebních kamenů auditu a jeho správné pochopení uživateli účetních závěrek je důležité pro porozumění podstaty ujištění poskytované auditorem.

První článek se zabývá základními principy materiality z pohledu vedení, auditora a čtenářů účetních závěrek a vysvětluje kvantitativní i kvalitativní aspekty materiality.

Michal Štěpán, editor tohoto čísla

Druhý článek Patrika Marka popisuje způsoby stanovení materiality, typické základny pro její výpočet a používaná procenta. Článek též nastiňuje stanovení materiality v kontextu různých odvětví jakož i situace, kdy je vhodné použít specifickou materialitu pro určité části účetní závěrky.

Lenka Bízová ve třetím článku vysvětluje koncept tzv. prováděcí materiality používané auditorem pro provádění auditorských procedur a důvod, proč je tato částka nižší než celková materialita z pohledu uživatelů účetní závěrky.

Obsah

Základní principy materiality Michal Štěpán	3
Stanovení materiality při auditních zakázkách Patrik Marek	7
Stanovení prováděcí materiality Lenka Bízová	12
Použití materiality při plánování auditů Václav Moll	16
Použití materiality při vyhodnocování nesprávností Karel Charvát	22
Použití materiality v závěru auditu Jan Kellner	31
Zvláštní aspekty materiality Lenka Bízová	36
Dvojitá významnost z pohledu účetní jednotky vs. materialita při ověřování zprávy o udržitelnosti Klára Lukešová	43
Test: Materialita Michal Štěpán	52

Následující tři články popisují, jak auditor používá materialitu v jednotlivých fázích auditu.

Článek Václava Molla popisuje použití materiality při plánování auditu, určování významných účtů a souvisejících rizik materiální nesprávnosti a při určování dalších potřebných postupů auditora, ať již testů kontrol nebo testů věcné správnosti.

Karel Charvát ve svém článku ukazuje použití materiality při vyhodnocování nesprávností. Vysvětluje, kdy mají nesprávnosti materiální dopad na účetní závěrku, resp. audit, a rozebírá specifické aspekty tohoto rozhodování, jako jsou kvantitativní či kvalitativní aspekty, dopady nesprávností předchozích období a podobně.

Navazující článek Jana Kellnera pak ukazuje, jak je koncept materiality uplatněn v závěru auditu. Jsou popsány možné přístupy k sumarizaci nesprávností a jejich komunikaci, včetně souvisejících prohlášení vedení

k auditu. Článek zároveň vysvětluje pojem rozsáhlý dopad a příslušné konsekvence pro zprávu auditora.

Sedmý článek Lenky Bízové poté rozebírá zvláštní aspekty v kontextu auditu skupiny, v prostředí finančních institucí nebo ve vztahu k údajům za předcházející období.

Klára Lukešová se v posledním článku zaměřila na koncept dvojí významnosti pro zveřejňování informací o udržitelnosti. Na základě tohoto konceptu se na významnost pohlíží ze dvou perspektiv: jednak z hlediska dopadů na (lidskou) společnost a životní prostředí a jednak z pohledu finanční významnosti pro daný podnik.

Problematika materiality pro účely auditu je překvapivě bohatá. Věříme, že články napomůžou správnému pochopení všech důležitých aspektů materiality z pohledu auditorů, vedení účetních jednotek i čtenářů účetních závěrek a souvisejících zpráv.

AUDITING Č. 4/2024

ročník 1

Toto číslo vyšlo 27. 1. 2025

VYDÁVÁ: Komora auditorů České republiky, Opletalova 55, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 212 670, 224 222 178, IČ 70901473, www.kacr.cz

Vydávání povoleno MK ČR E 24525, ISSN 3029-5106 (3029-5114)

Vychází 4x ročně.

REDAKCE: Ing. Lenka Zouharová, Ph.D., redakce@kacr.cz

REDAKČNÍ RADA: doc. Ing. Ladislav Mejzlík, Ph.D., předseda, Ing. Jiří Pelák, Ph.D., místopředseda,
Jarmila Melichová, Ing. Jan Molín, Ph.D., doc. Ing. David Procházka, Ph.D.,
Ing. Michal Šindelář, Ph.D., Ing. Michal Štěpán, Ing. Petr Vácha, Ph.D.

Pravidla pro zveřejňování článků jsou uvedena na webu KA ČR (www.kacr.cz/desatero).

Články prochází recenzním řízením.

INZERCE, SAZBA, DISTRIBUCE: Infomedia, spol. s r.o. Otradovická 731/11, 142 00 Praha 4,
tel.: 607 972 085, e-mail: infomedia@infomedia.cz

TISK: Wendy, spol. s r.o., Mělník

© Komora auditorů ČR

Základní principy materiality

Michal Štěpán

je ředitelem v oddělení auditorských služeb společnosti Deloitte v ČR. Je členem britské Asociace certifikovaných účetních (ACCA) a statutárním auditorem zapsaným v rejstříku KA ČR. Má více než 20 let zkušeností s prováděním auditu národních i nadnárodních společností v ČR působících v oblasti dopravy, průmyslu, obchodu a pojišťovnictví. V rámci Deloitte je též odpovědný za oblast auditorské metodologie a zástupcem technického ředitele pro střední Evropu. V minulosti vedl auditorské vzdělávání firmy pro střední Evropu a pravidelně přednáší na mezinárodních vzdělávacích programech nebo tyto programy řídí. Je členem Výboru pro metodiku auditu KA ČR. Vedl tým, který připravil Příručku pro provádění auditu u podnikatelů.

Moderní společnost je postavená na informacích. Zatímco v minulosti bývala hlavním problémem dostupnost informací, v současnosti nabývá na důležitosti spíše selekce a prioritizace informací. Kvalitní rozhodování vyžaduje odlišit důležité informace od nedůležitých. Přebytek informací může být stejně problematický jako jejich nedostatek. To platí i při ekonomickém rozhodování na základě účetních informací obsažených v účetních závěrkách. Klíčovým nástrojem pro určení důležitých informací a zajištění efektivity rozhodování je právě materialita.

Smyslem materiality je tedy rozlišit, které informace jsou důležité pro uživatele účetní závěrky a které nikoliv. Materialita je nedílně spjata s pojmem věrný a poctivý obraz. Toho je dosaženo, pokud je účetní závěrka ve všech materiálních ohledech správná v souladu s platnými předpisy. Materialita je tedy hranicí oddělující správné (věrné a poctivě zobrazující) účetní závěrky od těch nesprávných. Účelem materiality není „tolerovat drobné nepořádky“. Materialita je nástrojem pro kvalitní

a efektivní rozhodování díky tomu, že odfiltrává nedůležité informace.

Materialita neboli významnost

Pojem „materialita“ v kontextu účetního výkaznictví je relativně mladý. Primárně je používán v oblasti auditu účetní závěrky. Obvykle jej lze vnímat jako ekvivalent pojmu „významný“, což je též pojem běžně používaný účetními předpisy. S oběma pojmy (materialita a významnost) budeme v článcích v tomto vydání časopisu Auditing povětšinou pracovat jako se synonymy. Pokud bude nutno tyto dva pojmy odlišit, bude tak výslovně uvedeno¹.

Kdy je informace materiální

Účetní závěrky jsou vždy sestavovány v souladu s určitým rámcem účetního výkaznictví. Takovým rámcem mohou být například účetní předpisy platné v dané jurisdikci nebo Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS). Materialita neboli významnost bývá často v příslušném rámci explicitně popsána.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví definují pojem „významný“ tak, že opomenutí nebo chybná uvedení položek jsou významná, pokud by mohla jednotlivě nebo společně ovlivnit ekonomická rozhodnutí uživatelů přijímaná na základě účetní

¹ Účetní předpisy obvykle pracují s jediným pojmem „významný“, zatímco auditorské předpisy pracují se dvěma pojmy: „významný“ a „materiální“. Auditorské předpisy potřebují rozlišit dva odlišné pojmy. Prvním je pojem „významný“ (v angličtině „significant“) v kontextu samotného auditu (například „významné riziko“). Vedle toho ale musí pracovat i s pojmem „materiální“ (v angličtině „material“) ve vztahu k účetní závěrce (například ve smyslu „významná nesprávnost“). Pro jasné odlišení proto auditorské předpisy používají v kontextu auditu adjektivum „významné“, zatímco v kontextu účetní závěrky používají adjektivum „materiální“.

závěrky. Významnost závisí na velikosti a povaze opomenutí nebo chybného uvedení s ohledem na příslušné okolnosti. Rozhodujícím faktorem může být velikost nebo povaha položky nebo jejich kombinace. Při posuzování toho, zda opomenutí nebo chybná uvedení položek mohou ovlivnit ekonomická rozhodování uživatelů, a být proto významná, je nutno vzít v úvahu charakter těchto uživatelů.

U uživatelů se předpokládá, že mají dostatečné znalosti podnikatelských a ekonomických aktivit, účetnictví a vůli studovat informace s náležitou péčí. Proto musí posuzování brát v úvahu, jak mohou být ovlivněni v přijímání ekonomických rozhodnutí uživatelé, u nichž se mohou tyto atributy důvodně předpokládat.²

Obdobně podle účetních předpisů platných v České republice se informace považuje za významnou, jestliže je o ní možné předpokládat, že by její neuvedení nebo chybné uvedení mohlo ovlivnit úsudek uživatele, přičemž významnost jednotlivých informací se posuzuje v souvislosti s jinými obdobnými informacemi.³

Jiné účetní rámce mohou popisovat materialitu dalšími způsoby. Obvyklým společným jmenovatelem jsou však tři základní principy:

- » Rozhodování: Nesprávnosti včetně opomenutí jsou považovány za materiální, jestliže je možné přiměřeně očekávat, že jednotlivě nebo v součtu ovlivní ekonomická rozhodnutí uživatelů přijatá na základě účetní závěrky.
- » Kontext: Úsudky o materialitě jsou tvořeny v kontextu dalších okolností a jsou ovlivněny velikostí nebo povahou nesprávnosti nebo kombinací obou.
- » Uživatelé jako skupina: Úsudky o záležitostech, které jsou materiální pro uživatele účetní závěrky, jsou založeny na zvážení potřeb běžných finančních informací ze strany uživatelů jako skupiny. Možný účinek nesprávností na specifické individuální uživatele, jejichž potřeby se mohou široce lišit, není brán v úvahu.

Pro účely auditu platí, že pokud je úprava konceptu materiality přímo obsažena v příslušném rámci účetního výkaznictví, použije auditor tuto definici jako referenční rámec při určení materiality pro účely daného

audit. Neobsahuje-li příslušný rámec explicitní úpravu konceptu materiality, použije auditor jako referenční rámec tři základní znaky uvedené v předchozím odstavci.⁴

Uživatelé účetních informací

Účetní závěrky sestavené v souladu s účetním rámcem pro všeobecné účely jsou určeny široké skupině uživatelů, která zahrnuje investory, věřitele, zaměstnance, obchodní partnery, regulátory, finanční úřady a veřejnost. Za primární uživatele se však obvykle považují existující či potenciaální investoři a poskytovatelé financování a ostatní věřitelé. Rozhodování o tom, jaké informace jsou materiální a mají být v účetní závěrce uvedeny, se řídí především potřebami těchto primárních uživatelů. Je proto klíčové, aby vedení účetní jednotky sestavující účetní závěrku a auditor pověřený jejím ověřením vyhodnotili, kdo jsou primární uživatelé účetních informací, jaké jsou jejich zájmy, jaké druhy rozhodování provádějí a jaké informace jsou pro tato jejich rozhodování důležité.

Předpokládá se, že primární uživatelé jsou patřičně fundovaní a informovaní v obchodních a ekonomických záležitostech a analyzují relevantní informace (například ty obsažené v účetních závěrkách) s patřičnou odbornou péčí. Zároveň platí, že ačkoliv jsou účetní závěrky významným zdrojem rozhodování primárních uživatelů, nemohou být zdrojem jediným. Je proto legitimní předpokládat, že primární uživatelé účetních závěrek používají též informace z jiných zdrojů, jako jsou obecné ekonomické, politické a odvětvové informace. Není účelem účetních závěrek konkrétních účetních jednotek poskytovat takové obecnější informace.

Určení informací důležitých pro rozhodování

Různí uživatelé mohou mít různé informační potřeby. Informace, které jsou materiální pro jednu skupinu uživatelů, nemusí být materiální pro skupinu jinou. Investoři a věřitelé potřebují informace důležité pro jejich rozhodování o tom, zda poskytnou

² IAS 1 *Sestavování a zveřejňování účetní závěrky*.

³ § 19 odst. 7 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

⁴ ISA 320 odst. 2 a 3.

dané entitě své finanční zdroje. Tato rozhodnutí zahrnují rozhodnutí o nákupu, držení či prodeji vlastnických podílů na společnosti (například akcií) nebo dluhových instrumentů (například obligace) či o poskytnutí anebo požadovaném splacení úvěrů či jiných forem financování. Uživatelé vlastníci majetkové podíly či majetkové cenné papíry se mohou více zajímat o hospodářský výsledek, ať již absolutně, nebo v poměru k jiným relevantním finančním ukazatelům. Oproti tomu poskytovatelé externího financování či dluhových cenných papírů se mohou více soustředit na finanční situaci, likviditu, poměr dluhu vůči vlastnímu kapitálu a podobně.

Zároveň uživatelé držící podíly na vlastním kapitálu společnosti se mohou více zajímat o informace týkající se řízení společnosti, jako jsou například informace o odměnách vedení, neboť tato informace může být důležitá při jejich rozhodování v rámci uplatňování vlastnických práv. Informace o odměnách vedení mohou být pro ně materiální při hlasování (například na valné hromadě), ale nemusí být důležité pro věřitele.

Vedení a auditoři proto musí při rozhodování o tom, co jsou materiální informace, jež mají být uvedeny v účetní závěrce, zvažovat tyto různorodé charakteristiky informačních potřeb celého mixu primárních uživatelů. Zároveň ale platí, že účetní závěrky sestavené pro všeobecné účely nejsou určeny pro naplňování individuálních specifických potřeb určité vybrané skupiny uživatelů.

Materialita z pohledu vedení společnosti a z pohledu auditora

Otázkou je, zda by vedení společnosti mělo vnímat a používat materialitu stejně jako auditor. Z jednoho úhlu pohledu by se to jevilo jako logické, neboť vedení i auditor zvažují potřeby stejné skupiny uživatelů účetní závěrky. Z toho by šlo dovozovat, že jak vedení, tak i auditor by měli mít shodně nastavenou hranici toho, co považují z perspektivy uživatelů za materiální.

Existuje však argument, že vedení by mělo mít tuto hranici nastavenou níže. Důvodem je to, že vedení je primárně odpovědné za vedení účetnictví a sestavení účetní závěrky. Při této činnosti by mělo postupovat s patřičnou péčí a snažit se, aby účetní závěrka byla správně „v maximální možné míře“. Vedení by například nemělo vědomě tolerovat nesprávnosti (ať již skutečné či potenciální) jen proto, že nemusí mít

potenciál ovlivnit rozhodování uživatele. Vedení by si mělo nastavit přísnější laťku pro své vlastní procesy a rozhodování. V této filozofii je namísto požadovat od vedení, aby jím nastavená a prakticky používaná materialita byla nižší, než je materialita stanovená auditorem pro potřeby ověření účetní závěrky. Tento přístup je vhodný mimo jiné proto, že vytváří určitý bezpečnostní polštář, který výrazně eliminuje riziko vzniku nesprávností, jež by následně během auditu mohly být shledány jako materiální.

Kvantitativní a kvalitativní aspekty materiality

Materialita má kvantitativní i kvalitativní rozměr. Informace může být kvantitativně materiální vzhledem k finanční velikosti. Například při zvažování toho, zda je nutné uvést informace o probíhajícím soudním sporu vůči společnosti, hraje důležitou roli peněžní hodnota hrozící ztráty, jež by společnost mohla utrpět v případě prohry takové soudní pře. Je-li tato hrozící ztráta například jeden milion korun a lze předpokládat, že dopad takové ztráty do výsledku hospodaření společnosti by mohl mít vliv na rozhodování uživatelů, je taková informace kvantitativně významná a měla by být v účetní závěrce uvedena (popisem v příloze, případně zaúčtováním potřebné rezervy).

Vedle toho jsou důležité ale též kvalitativní aspekty. Představme si například nesprávnost v klasifikaci krátkodobých a dlouhodobých závazků. Předpokládejme, že peněžní hodnota takové nesprávnosti je shodná jako v předchozím případě (čili určitý závazek v hodnotě jednoho milionu korun je v účetní závěrce vykázán jako dlouhodobý, ačkoliv by správně měl být vykázán jako krátkodobý). Za určitých okolností je možné, že tato nesprávnost (která neovlivňuje výsledek hospodaření, vlastní kapitál ani celkovou hodnotu pasiv společnosti)

Stanovení materiality při auditních zakázkách

Ing. Patrik Marek

je senior konzultantem v oddělení auditu ve společnosti BDO Czech Republic, s.r.o., kde rozvíjí své předchozí zkušenosti nabyté z několika menších účetních a daňových poradenských společností. Aktuálně pracuje na získání auditorského oprávnění na Komoře auditorů České republiky. Je současně studentem doktorského studia na Fakultě financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze, kde se v rámci svého studia zaměřuje na právní, účetní a daňové souvislosti fúzí ve státech Evropské unie.

Stanovení celkové materiality (významnosti) je jedním z klíčových konceptů v auditu účetní závěrky, který má zásadní vliv na plánování i provádění auditní zakázky. Důležitým prvkem při jejím stanovení je použití odborného úsudku auditora, který bude zmíněn dále v textu. Auditor se stanovením materiality snaží odhadnout hranici, nad kterou by již případná chyba významně zkreslila účetní závěrku.

Materialitou se zabývá Mezinárodní auditorský standard (ISA) 320 *Materialita při plánování a provádění auditu*, podle kterého je materialita definována jako velikost nesprávnosti v účetní závěrce, která by mohla ovlivnit ekonomická rozhodnutí uživatelů této závěrky. Tento standard poskytuje auditorům rámec pro stanovení a aplikaci materiality během auditu, což je nezbytné pro zajištění, že nesprávnosti, které by mohly ovlivnit rozhodování uživatelů, jsou identifikovány a řešeny. Jak zmiňuje ISA 320, při stanovení materiality je předpoklad, že uživatelé účetních informací chápou, že je účetní závěrka předkládána a auditována do určité úrovně materiality.

Materialita totiž úzce souvisí s celkovým auditorským rizikem skládající se z rizika významné nesprávnosti a zjišťovacího rizika. Zatímco riziko významné nesprávnosti auditor nijak neovlivní,

jelikož toto riziko existuje před samotným zahájením auditních prací, zjišťovací riziko ano. Z podstaty věci jej nelze snížit na nulu, nicméně se auditor může pokusit jej snížit, co nejvíce dokáže, pomocí několika faktorů, mezi které právě vhodně stanovená materialita patří (dále to může být např. využití profesního skepticismu či efektivní plánování auditu). Mezi relativní výší materiality (tj. stanovených sazeb) a úrovní auditorského rizika existuje nepřímá úměrnost, tedy čím vyšší je úroveň materiality, tím nižší je auditorské riziko a naopak.

Stanovení materiality je proces, který zahrnuje několik kroků a zohledňuje různé faktory. Auditor musí při plánování auditu stanovit materialitu pro účetní závěrku jako celek a případně i pro specifické skupiny transakcí, zůstatky účtů nebo zveřejněné údaje. Auditor při jejím stanovení musí vzít v potaz své znalosti o účetní jednotce, její obchodní a ekonomické aktivity, podstatu transakcí, ale například i zkušenosti z předchozích auditů. Celý tento proces stanovení materiality vychází z ISA 320.

Vhodně zvolená materialita je následným východiskem pro vyhodnocení rizik spojených s příslušnou účetní jednotkou a zároveň pro naplánování rozsahu auditních procedur, které je nutno provést. Auditor se tedy stanovením materiality snaží odhadnout hodnotu největší nesprávnosti, kterou může účetní závěrka, ke které auditor vydává zprávu, obsahovat, aby nebyla ovlivněna ekonomická rozhodnutí jejich uživatelů.

Účetní závěrka je v naprosté většině auditů sestavována za účetní období čítající 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Pokud je však účetní závěrka sestavena za kratší či delší dobu, než je obvyklých 12 kalendářních měsíců (např. změna účetního období, započetí nebo naopak ukončení činnosti), pak se materialita vztahuje na tuto účetní závěrku za zkrácené účetní období.

Předpoklady stanovení materiality

Při stanovení materiality musí auditor uvážit více faktorů. Nejvýznamnějším faktorem je způsob vlastnictví účetní jednotky. Je obrovským rozdílem, zda je v účetní jednotce oddělené vlastnictví a řízení vycházející ze vztahu zastoupení, kdy mezi vlastníky (obvykle velká skupina) a manažery existuje tzv. informační asymetrie, kterou se vlastníci snaží setřít statutárním auditem účetní jednotky, nebo je účetní jednotka v soukromém vlastnictví několika jedinců, kteří se aktivně zapojují do činnosti účetní jednotky. V případě odděleného vlastnictví je riziko nesprávností vyšší, na což by měl auditor reagovat snížením celkové materiality.

Dalším faktorem ovlivňující výši celkové materiality jsou uživatelé účetních výkazů účetní jednotky. Pokud zájem na těchto informacích plyne i od externích uživatelů stojících mimo účetní jednotku, mělo by být na tuto skutečnost patřičně reagováno. V České republice, resp. v kontinentální Evropě, jsou těmito externími uživateli typicky státní instituce nebo banky, které své poskytnuté úvěry podmínily plněním bankovních kovenant. Obdobně

by měl auditor uvážit, zda by účetní závěrka příslušné účetní jednotky mohla vyvolat zvýšený zájem médií či odborné veřejnosti, např. na trhu velmi známé společnosti či subjekty veřejného zájmu.

Jak již bylo zmíněno, jedním z faktorů jsou také minulé zkušenosti s auditem příslušné účetní jednotky i samotná znalost účetní jednotky a odvětví, ve kterém podniká. V potaz proto auditor bere nejen vlastnictví nebo životní cyklus účetní jednotky, ale také stabilní výkonnost bez výraznějších výkyvů v průběhu let, financování činnosti nebo četnost a objem doúčtovaných transakcí během minulých auditů. Tyto faktory se dají označit jako kvantitativní, tj. velikost nesprávnosti v absolutních číslech, a kvalitativní, tedy takové faktory, které zahrnují povahu nesprávnosti a její dopad na účetní výkazy a očekávání uživatelů účetních informací.

Základny pro výpočet materiality

Určená výše celkové materiality musí mít ze strany auditora své ekonomické opodstatnění. ISA 320 mezi veličiny, ze kterých může celková materiality vycházet, řadí položky vyplývající z výkazu zisku a ztráty jako zisk, EBITDA, celkové výnosy či náklady a marže nebo rozvahové položky jako celkový vlastní kapitál a hodnotu čistých aktiv. Avšak v případě některých specifických ověřovacích zakázek může být vhodné využít i jiné základny, kterými může být i hodnota pouze dlouhodobého majetku nebo i například výše přijatých dotací.

Standard zmiňuje, že nejčastěji se u pokračujících činností podnikatelských účetních jednotek používá zisk před zdaněním, pokud v průběhu let významně nekolísá. V opačném případě je vhodnější použít např. celkové výnosy jako odpovídající základnu.

Auditor následně pomocí svého odborného úsudku a znalosti odvětví (benchmark) stanoví příslušnou procentní sazbu a ze zvolené základny určí celkovou materialitu. Standard ISA 320 však neurčuje tato rozmezí procentních sazeb, a neobsahuje proto žádné konkrétní návodné informace. Dokonce sám podotýká, že stanovení materiality je „věcí odborného úsudku auditora“. Za vhodná rozmezí pro jednotlivé veličiny se v praxi často považuje:

- » 3–7 % pro zisk po zdanění,
- » 1–3 % pro celkové výnosy nebo výdaje,
- » 1–3 % pro celkovou výši aktiv,
- » 3–5 % pro hodnotu vlastního kapitálu.

Přehodnocení materiality

S ohledem na specifickou auditní odvětví je v naprosté většině případů celková materialita u větších auditních zakázek stanovována v době plánování či provádění předběžného auditu na zůstatcích za necele účetní období. V okamžiku plánování zakázky za zatím neukončené účetní období auditor svým způsobem odhaduje zůstatky, kterých by účetní jednotka mohla dosáhnout na konci tohoto běžného období, protože materialita musí odrážet údaje v účetní závěrce za celé období. Z podstaty věci se však finální zůstatky mohou významným způsobem lišit od očekávaných, což má vliv i na stanovenou materialitu. Obdobně tato situace nastává také v okamžiku, kdy se v průběhu auditu změní okolnosti takovým způsobem, že by bylo vhodné tuto materialitu auditorem přehodnotit.

Pokud auditor při finálním auditu dospěje k názoru, že se skutečná účetní závěrka vlivem okolností změnila oproti původně předpokládané závěrce natolik, že by případné nesprávnosti mohly významným způsobem zkreslit ekonomická rozhodování uživatelů, měl by přehodnotit původně stanovenou

celkovou materialitu a upravit ji tak, aby reflektovala skutečné zůstatky na konci účetního období. Tyto situace však pravděpodobně nebudou příliš časté. Současně by měl auditor přehodnotit i povahu a rozsah naplánovaných auditorských postupů. Auditor by vždy měl při významné změně základny zhodnotit, zda je původně stanovená materialita i nadále obhajitelná, a své argumenty uvést v auditním spisu. V opačném případě by měl přistoupit ke snížení materiality na rozumnou úroveň.

Příkladem situací vedoucích k přehodnocení materiality může být:

- » Změna obchodního modelu: Společnost změnila svůj obchodní model z výrobního na maloobchodní. Tato změna může mít významný dopad na účetní výkazy a auditor musí přehodnotit materialitu, aby zohlednil nové rizikové oblasti a očekávání uživatelů účetní závěrky.
- » Významná akvizice: Společnost provede významnou akvizici, která zdvojnásobí její celková aktiva. Auditor musí přehodnotit materialitu, aby zohlednil zvýšenou velikost a složitost společnosti a nové rizikové oblasti spojené s akvizicí.
- » Identifikace nových rizikových oblastí: Auditor během auditu identifikuje nové rizikové oblasti, které nebyly původně zohledněny při stanovení materiality. Auditor musí přehodnotit materialitu, aby zajistil, že nesprávnosti v těchto nových rizikových oblastech budou identifikovány a řešeny.

Přehodnocení celkové materiality lze ovšem chápat také v souvislosti s porovnáním zůstatků předchozího účetního období. Pokud by totiž celkové výnosy i zisk výrazným způsobem v běžném účetním období oproti předchozímu klesly, měl by auditor na tuto skutečnost reagovat snížením úrovně celkové materiality. Jelikož by byla materialita auditu běžného období podstatně nižší, důsledkem toho by mohly být neodhalené chyby v počátečních zůstatcích auditované účetní jednotky. Tyto chyby přece jenom nemohly být odhaleny, protože auditor pracoval s vyšší materialitou. I když k této situaci nedochází často,

měl by na ni auditor reagovat dodatečnými auditorskými procedurami směřujícími k ověření počátečních zůstatků.

Specifická materialita pro konkrétní účely

V rámci auditní zakázky určuje auditor materialitu na účetní závěrku jako celek, nicméně v některých situacích mohou nastat okolnosti, kdy určité transakce, zůstatky účtů či vysvětlující informace mohou být náchylnější k negativnímu ovlivnění ekonomických rozhodnutí uživatelů účetních informací. Auditóři využívají tento koncept k identifikaci částek a transakcí, které by mohly zkreslit výsledky nebo finanční stav organizace, pokud by byly nesprávně vykázány. Účelem specifické materiality je pomoc k zajištění věrného zobrazení finančního stavu a výkonnosti podniku v účetních závěrkách.

Ze strany auditora je vhodné stanovit specifickou materialitu v situacích, kdy existuje vysoké riziko chyby v určitých transakcích či oblastech účetní závěrky nebo došlo k významným jednorázovým transakcím (přeměna, akvizice) či jiným událostem, které mohou výrazně ovlivnit finanční situaci podniku.

Typickým příkladem pro stanovení specifické materiality mohou být společnosti pro správu nemovitostí, jejichž primární činností je výstavba či investice do nemovitostí za účelem dalšího pronájmu. U těchto společností účetní položky související s majetkem (samotné zůstatky dlouhodobého hmotného majetku včetně jeho odepisování a související financování například vlastním kapitálem či externí půjčkou) mnohonásobně převyšují položky týkající se správy a pronájmu (tržby, provozní náklady a zisk společnosti). Celková materialita pro účetní závěrku jako celek bude často stanovena určitým procentem z hodnoty dlouhodobého majetku jakožto nevhodnější základny. Nicméně auditor může považovat za nutné přistoupit ke stanovení nižší specifické materiality pro rozvahové a výsledkové účty související s pronájmem a správou majetku proto, že příslušné částky mohou

být řádově nižší než částky související se samotným majetkem, a uživatel účetní závěrky může být tudíž na případné nesprávnosti týkající se správy a provozu citlivější na nižší úrovni materiality.

Sám standard ISA 320 zmiňuje ve svých odstavcích specifické případy pro menší či vybrané účetní jednotky, kdy je vhodné využít jiné než obvyklé veličiny. Například u menší účetní jednotky, jejíž zisk je dlouhodobě zanedbatelný z důvodu, že vlastník, který je zároveň manažerem, odčerpává z podniku většinu zisku formou odměn, může být vhodnější základnou pro stanovení materiality zisk před snížením o odměny a daně. Pro vybrané účetní jednotky, jejichž účelem není generování zisku, mohou být vhodnou veličinou pro stanovení materiality celkové náklady nebo čisté náklady, tj. náklady očištěné o výnosy.

Materialita v kontextu různých odvětví

V tržním prostředí se lze obvykle setkat s pěti typy společností: výrobní, obchodní, poskytující služby, případně kombinace těchto jednotlivých činností, veřejný sektor a neziskové organizace. Ke každé z nich by měl auditor přistupovat odlišným způsobem. Každá z nich generuje tržby a související zisky jinak. Pro každou z nich jsou externí i interní faktory specifické stejně jako procesy a rizika, která se k nim vážou. Již zmíněné kvalitativní a kvantitativní faktory a specifická prostředí musí auditor reflektovat při stanovení a aplikaci materiality. Například u výrobní společnosti může auditor stanovit materialitu na základě procenta z celkových tržeb nebo zisku před zdaněním. V případě finanční instituce může být materialita stanovena na základě procenta z celkových aktiv nebo vlastního kapitálu. Naopak u neziskových organizací může být základnou pro stanovení materiality procento z přijatých grantů a darů.

Kromě toho auditor zohledňuje i kvalitativní faktory, jako je povaha transakcí nebo jejich dopad na účetní výkazy. Aplikace materiality v různých odvětvích může vypadat například takto:

- » **Výrobní společnost:** Auditor stanoví jako nevhodnější základnu pro výpočet materiality celkové tržby. Faktory ovlivňující zvolenou sazbu, které vzal auditor v úvahu, byli větší počet vlastníků, skutečnost, že společnost má v posledních letech nevyrovnané hospodaření

a potýká se s otázkou likvidity (tudíž čtenáři mohou být citlivější na případné nesprávnosti), a větší množství odhadů s vyšší mírou subjektivit v účetní závěrce. Proto zvolil sazbu 1 % z celkových tržeb.

- » Společnost pro správu nemovitostí: Auditor stanoví materialitu na 2 % z celkových aktiv, které činí 500 miliard Kč. V potaz vzal několik faktorů, a to především soukromé vlastnictví společnosti pouze několika subjekty, financování z vlastních zdrojů a neexistenci faktorů, které by naznačovaly vyšší citlivost uživatelů účetní závěrky na případné nesprávnosti (bezproblémové hospodaření, dobrá finanční situace, žádné potíže regulatorního charakteru).
- » Maloobchodní společnost: Auditor stanoví materialitu na 3 % z celkových tržeb, tj. vyšší hranici, jelikož se jedná o malou společnost, která dosahuje relativně vysoké ziskové marže (jde o prodej luxusnějšího zboží). Vlastnictví společnosti je dlouhodobě stabilní a vlastníci se aktivně zapojují do chodu společnosti.
- » Nezisková organizace: Příjmy z darů a grantů tvoří 80 % rozpočtu organizace. Auditor tedy stanoví materialitu ve výši 3 % z přijatých darů a grantů. Auditor vzal v úvahu především zájem ostatních

uživatelů ze strany vlády či jiných poskytovatelů grantů, společnost však není subjektem veřejného zájmu, proto by případné problémy nevyvolaly zvýšený zájem médií. Organizace je auditována třetím rokem, přičemž v minulosti proběhlo několik málo doučtování.

Závěr

Materialita je klíčovým konceptem v auditu účetní závěrky, který má zásadní vliv na plánování a provádění auditu. ISA 320 poskytuje auditorům rámec pro stanovení a aplikaci materiality během auditu, což je nezbytné pro zajištění, že nesprávnosti, které by mohly ovlivnit rozhodování uživatelů, jsou identifikovány a řešeny. Stanovení a přehodnocení materiality je proces, který zahrnuje zohlednění jak kvantitativních, tak kvalitativních faktorů, a aplikace materiality v praxi vyžaduje pečlivé zvážení specifických okolností dané entity. Postup stanovení materiality včetně zvolené základny a procent musí být vždy ze strany auditora obhajitelný a dostatečně vysvětlený. Auditor by měl zdokumentovat, jak nad celým procesem uvažoval. Přece jenom se materialita nepočítá, ale stanovuje.

Stanovení prováděcí materiality

Mgr. Lenka Bízová

je senior manažerkou ve společnosti EY a zaměřuje se na audit v oblasti finančních institucí, především bank, pojišťoven a investičních společností podle IFRS i českých účetních standardů. Vystudovala ekonomii se zaměřením na finance a bankovníctví na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a získala další certifikaci při ACCA (Association of Certified Chartered Accountants). Je také statutární auditorkou.

Materialita je základním stavebním kamenem auditu. Jedná se o hraniční hodnotu, nad kterou očekáváme, že neopravená nesprávnost v účetní závěrce může ovlivnit ekonomická rozhodnutí uživatelů, kteří by se na informace uvedené v účetní závěrce spoléhali. Koncept materiality je součástí všech fází auditního procesu, od úvodního plánování a vyhodnocení rizika přes testování a v závěrečné fázi pak vyhodnocení zjištěných neopravených nesprávností a posouzení jejich dopadu na zprávu auditora.

Materialita v tomto smyslu vyjadřuje pohled na účetní závěrku jako celek. Jde o hladinu, na základě které posuzujeme dopad neopravených nesprávností na účetní závěrku jako finální krok před vydáním zprávy auditora. Ale pro účely vyhodnocení rizik materiální nesprávnosti a určení povahy, načasování a rozsahu dalších auditorových postupů auditor používá tzv. prováděcí materialitu, která je nižší než materialita pro účetní závěrku jako celek.

Důvod pro stanovení a používání prováděcí materiality

Pokud by byl audit plánován výhradně s cílem odhalení individuálně materiálních nesprávností, byla by přehlížena skutečnost, že součet individuálně nemateriálních nesprávností může zapříčinit, že účetní závěrka obsahuje materiální nesprávnosti, a nebyl by ponechán prostor pro možné neodhalené

nesprávnosti. Proto pro snížení rizika, že součet neopravených a neodhalených nesprávností povede k materiální nesprávnosti v účetní závěrce, pracuje auditor při provádění auditorových postupů s menší úrovní materiality, než je celková materialita na úrovni účetní závěrky, tzn. s prováděcí materialitou. Prováděcí materialita se pak v rámci auditu využívá především pro stanovení velikosti vzorků pro detailní testování nebo k vyhodnocení analytických testů.

Prováděcí materialita tedy funguje jako určitý bezpečnostní polštář zvyšující šanci na úspěšně dokončený audit (ideálně s výrokem bez výhrad) i v případě, kdy by v průběhu auditu byly zjištěny určité drobnější nesprávnosti či nedostatky.

Jak stanovit hladinu prováděcí materiality

Jak již bylo popsáno, prováděcí materialita představuje určité procento z celkové materiality. Typicky se hladina prováděcí materiality bude nacházet mezi 50 a 80 % celkové materiality. Zvolené procento, které se pro určení prováděcí materiality používá, je stanoveno na základě odborného úsudku auditora. Dále jsou uvedeny hlavní aspekty, které auditor v této situaci zvažuje.

Očekávání ohledně budoucích nesprávností

Čím více nesprávností auditor očekává v rámci auditu daného roku, tím nižší by měla být hladina prováděcí materiality. Očekávání ohledně nesprávností vycházejí v první řadě ze zkušenosti z předchozích let, kdy by měl auditor posoudit počet a hodnotu opravených a neopravených nesprávností zjištěných v minulých letech i jejich celkovou kumulativní výši. Dále je potřeba zohlednit charakter těchto

nesprávností. Tj. zda se týkají rutinních procesů nebo jednorázových specifických transakcí, zda se jedná o faktické chyby nebo odhad či zda je nesprávnost výsledkem podvodného jednání. Na základě této analýzy historicky zjištěných nesprávností auditor určí pravděpodobnost, s jakou lze výskyt nesprávností očekávat v aktuálním období podléhajícím auditu, a zohlední ji ve výši prováděcí materiality, kterou bude používat.

Důležitou roli hraje též to, zdali je vedení účetní jednotky ochotno opravovat všechny zjištěné nesprávnosti, a to i ty nemateriální. Pokud ano, může auditor stanovit prováděcí materialitu výše (tedy blíže materialitě). To může učinit audit úspornějším a tím i potenciálně levnějším. Naopak neochota vedení opravovat zjištěné nesprávnosti (i ty nemateriální) nutí auditora stanovit prováděcí materialitu níže, což audit komplikuje, prodražuje a zvyšuje hrozbu, že auditor nebude schopen vydat výrok bez výhrad.

Vnitřní kontroly

Fungování vnitřních kontrol je dalším indikátorem, který ukazuje na výši rizika existence neodhalených nesprávností. Pokud auditor na základě svojí znalosti vnitřního kontrolního systému ví, že společnost nemá nastavené fungující kontrolní mechanismy, které by dokázaly účinně zabránit chybám v průběhu účetního období nebo je včas odhalit, měl by tuto skutečnost zohlednit při stanovení výše prováděcí materiality. Vodítkem zde mohou být specifické nálezy z minulých let, které byly vedení společnosti komunikovány, případně i nálezy interního auditu nebo jiných podobných šetření.

Je však potřeba dobře porozumět příčinám nefungujícího vnitřního kontrolního systému. Pokud je způsobeno například nedostatečnou kapacitou nebo kompetencí osob, které transakce provádějí, lze očekávat i vyšší riziko nesprávností v účetní závěrce. Je-li důvodem spíše malá velikost dané společnosti nebo jednoduchost transakcí, nemusí takové nedostatky ve vnitřním kontrolním systému mít vliv na riziko nesprávností v účetní závěrce.

Významné změny ve fungování nebo ve vnějším prostředí

Změny, které na společnost dopadají, rovněž ovlivňují riziko výskytu nesprávností. Může se jednat o změny interní, specifické pro danou společnost, například

reorganizace nebo významné akvizice, změny v procesech a kontrolním prostředí, implementace nových IT systémů nebo personální změny. Posoudit je potřeba i dopad změn vnějšího prostředí, například změn v používaném účetním rámci nebo v odvětví, ve kterém společnost působí.

Stanovení výše prováděcí materiality můžeme ilustrovat na několika příkladech.

Příklad 1: Významný počet nesprávností v předchozím účetním období

Dejme tomu, že v předchozím roce auditor identifikoval nesprávnost v odhadu rezervy na soudní spor ve výši 50 % celkové materiality a zároveň pět menších nesprávností v oblasti účtování výnosů a pohledávek s kumulovaným dopadem 30 % celkové materiality.

Pro posouzení dopadu neopravené nesprávnosti u rezervy na soudní spory auditor nejprve zváží, zda se jedná o izolovaný případ nebo o systematickou chybu při stanovování účetních odhadů. Pokud společnost nevede velký počet soudních sporů, pro stanovení rezervy na soudní spory má dostatek odborných znalostí nebo využívá služeb externích specialistů a identifikovaná nesprávnost je důsledkem specifických okolností (např. událostí zjištěných

po datu účetní závěrky) nebo jiného věcného názoru auditora na výsledek soudního sporu, může auditor uzavřít, že se jedná o izolovaný náleží bez dopadu na jiné oblasti účetní závěrky, a tudíž nemusí být důvodem pro snižování prováděcí materiality pro audit běžného roku. Naopak pokud auditor zjistí, že společnost nemá dostatek kompetencí nebo kapacit pro tvorbu účetních odhadů nebo zjištěná nesprávnost indikuje sklon vedení k podhodnocování nebo nadhodnocování rizik a nejistot v účetní závěrce (např. ve vazbě na splnění manažerských cílů nebo bankovních kovenantů), měl by auditor zvážit dopad tohoto nálezu i na ostatní položky účetní závěrky, kde by se podobná nesprávnost mohla opakovat, a zohlednit tuto skutečnost tím, že sníží prováděcí materialitu.

Pro vyhodnocení většího počtu menších nesprávností potřebujeme nejprve porozumět jejich charakteru. Pokud se jedná o nerutinní oblasti (např. tvorba rezerv, opravných položek nebo výpočet daní), posuzujeme dopad obdobně jako u již popsané rezervy na soudní spory. Pokud se jedná o oblasti rutinního charakteru, například rozeznávání výnosů jako v našem příkladu, může větší počet menších rozdílů indikovat rozsáhlejší procesní nebo systematické nedostatky s možným dopadem na účetní závěrku jako celek. To by následně mohlo vést auditora ke stanovení nižší hladiny prováděcí materiality pro běžný rok.

Příklad 2: Významné změny v IT prostředí

Významnější změny v IT prostředí obvykle vedou zároveň ke změnám v procesech a v interním kontrolním prostředí.

Dopad významných změn v IT prostředí na hladinu prováděcí materiality může být různý a je třeba vyhodnotit specifické okolnosti dané zakázky, které mohou ovlivňovat očekávání ohledně nesprávností v účetní závěrce. Příkladem, kdy by změna v IT prostředí pravděpodobně nezvyšovala riziko nesprávností v účetní závěrce, může být upgrade stávající IT aplikace. V těchto případech typicky zůstává zachované workflow procesů a ve fungování samotných IT aplikací nastávají pouze dílčí změny. Naopak pokud dochází k významné restrukturalizaci společnosti (například v důsledku fúze) s přechodem na zcela nové IT prostředí doprovázené organizačními změnami, může celkové riziko nesprávností stoupat a auditor může považovat za vhodné reagovat určitým snížením prováděcí materiality.

Příklad 3: Prvoroční zakázka

Specifické je stanovení prováděcí materiality v případě prvoroční zakázky. Očekávání ohledně přítomnosti nesprávností auditor nejčastěji zakládá na znalosti dané společnosti a na zkušenosti z minulých auditů, ty logicky u prvoroční zakázky chybí. Lze tedy očekávat, že v prvním roce auditu bude prováděcí materialita stanovená jako nižší procento z celkové materiality. Nelze však vyloučit situaci, kdy bude auditor schopen i u prvoroční zakázky po provedení úvodních plánovacích procedur a vyhodnocení rizika najít dostatek argumentů pro použití vyššího procenta. Faktory, které lze zvážit, jsou například objem a komplexita zpracovávaných transakcí, informace o kontrolách, kterými společnost v nedávné minulosti prošla (např. externí ověření interního kontrolního prostředí nebo kontroly regulátora, pokud se týkaly přímo oblastí s dopadem na účetní závěrku), a také informace získané při komunikaci s předchozí auditorem. Rovněž pokud auditor zjistí, že prováděcí materialita použitá předchozím auditorem byla vyšší, než stanovil on sám, měl by zvážit dopad na rozsah testování pro ověření počátečních zůstatků.

Přehodnocení výše prováděcí materiality v průběhu auditu

Hladina prováděcí materiality by měla být předmětem přehodnocení v průběhu auditu. Auditor pro tyto účely bere v úvahu faktory, na základě kterých prováděcí materialitu stanovil, tzn. očekávání ohledně zjištěných nesprávností, fungování vnitřního kontrolního prostředí, interní nebo externí změny, případně jiné relevantní faktory.

Pokud auditor vyhodnotí, že skutečnosti zjištěné v průběhu auditu vedou k většímu riziku existence nesprávností, měl by příslušným způsobem upravit hladinu prováděcí materiality a vyhodnotit dopad na již provedené testy (zpravidla to bude znamenat výběr dodatečných položek k testování).

Jedním z klíčových indikátorů je zpětné vyhodnocení dopadu zjištěných opravených i neopravených nesprávností před dokončením auditu. Zde je potřeba posoudit, jestli odpovídají

očekáváním, která se pro stanovení prováděcí materiality na počátku stanovila, a dobře porozumět důvodům, proč k nesprávnostem došlo.

Hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti

Jak již bylo popsáno, v průběhu auditu auditor provádí testování založené na prováděcí materialitě. Z tohoto testování mohou vyplynout nesprávnosti, jejichž významnost musí auditor vyhodnotit. Pro tyto účely se stanovuje hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti, která představuje částku, od které auditor rozdíly kumuluje a v závěru auditu vyhodnocuje jejich celkový dopad ze dvou hledisek. V případě, že nesprávnosti nebyly opravené, posuzuje auditor významnost těchto neopravených nesprávností na účetní závěrku a v návaznosti na to také na výrok auditora. Dále pak auditor posuzuje celkový počet a hodnotu auditních úprav, které v rámci auditu navrhl (opravených i neopravených) a vyhodnocuje jejich dopad na hladinu prováděcí materiality, jak je uvedeno v předchozí části.

Naopak pro rozdíly pod touto hranicí se předpokládá, že v součtu je jejich dopad na účetní závěrku

nemateriální. Hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti se stanovuje jako procento z celkové materiality a obvykle nepřekračuje 5%. Auditor jednoznačně nepodstatné nesprávnosti samozřejmě nemůže zcela ignorovat. Stále musí vyhodnocovat, zdali nenaznačují existenci systematické chyby, nefunkčních kontrol, možných podvodů atd. Toto vyhodnocení může nicméně udělat „per partes“ ihned v okamžiku zjištění dané drobné nesprávnosti, ale nemusí ji následně přenášet do souhrnného vyhodnocení všech nesprávností a nemusí je zahrnovat do prohlášení vedení k neopraveným nesprávnostem.

Dokumentace

Závěrem je třeba zdůraznit, že oblast stanovení prováděcí materiality a jejího využití v rámci auditu vyžaduje odborný úsudek auditora, a proto je důležité, aby postup a důvody pro stanovení prováděcí materiality byly dostatečně popsány ve spisu auditora. Klíčové je z tohoto pohledu vysvětlení počátečního vyhodnocení rizika nesprávností v daném roce auditu a závěrečné vyhodnocení na základě skutečně zjištěných nesprávností a jiných nálezů.

Použití materiality při plánování auditu

Mgr. Václav Moll, FCCA

je samostatně působící auditor, člen Dozorčí komise, člen Výboru pro SME/SMP KA ČR a člen Komory certifikovaných účetních ve Velké Británii (FCCA). Předtím pracoval více než 15 let ve velké auditorské společnosti, kde se věnoval kromě auditu zejména poradenství v oblasti konsolidací a aplikace IFRS. Pro KA ČR připravil školení na téma auditu konsolidované účetní závěrky a standardů řízení kvality (ISQM) a podílel se na přípravě několika dalších vzdělávacích materiálů.

Cílem tohoto článku je shrnout použití materiality při plánování auditu, které zahrnuje mimo jiné identifikaci rizik materiální nesprávnosti a naplánování povahy, rozsahu a načasování testů, kterými auditor hodlá získat důkazní informace.

Plánovací část auditu

Plánování auditu není izolovanou fází auditu, jde o průběžný a opakující se proces, který často začíná krátce po dokončení předchozího auditu (nebo při jeho dokončování) a pokračuje až do dokončení aktuální auditní zakázky (viz odstavec A2 v ISA 300 *Plánování auditu účetní závěrky*). Posouzení dopadu materiality (a to nejen ve smyslu konkrétního čísla) nás tedy provází celým auditem a dále uvedené skutečnosti je tedy nutné zohlednit v průběhu celého auditního procesu. Nutnost upravit již naplánované testy věcné správnosti v průběhu auditu může být vyvolána například zjištěním chyby v úplném závěru auditu, která si vynutí znovu se vrátit k míře spoléhání se na vnitřní kontrolní systém účetní jednotky a může znamenat značné rozšíření testů věcné správnosti nebo naplánování dalších testů, jimiž získáme vhodné důkazní informace.

Obecné cíle

Jedním z cílů auditora při auditu účetní závěrky (viz odst. 11 v ISA 200 *Obecné cíle nezávislého auditora*

a provádění auditu v souladu s mezinárodními auditorskými standardy) je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje materiální nesprávnost způsobenou podvodem nebo chybou. Audit je tedy naplánován a proveden tak, aby auditor identifikoval rizika materiální nesprávnosti a vhodně na ně reagoval dalšími auditorskými postupy, kterými sníží riziko na přijatelnou úroveň.

Koncept materiality a pohled uživatelů účetní závěrky byl blíže popsán v předchozích článcích tohoto čísla, dále se tedy budeme zabývat konkrétními dopady materiality na auditorské postupy v plánovací fázi auditu.

Při plánování auditu auditor posuzuje nesprávnosti, které budou považovány za materiální. Toto posouzení je základem pro:

- » určení povahy, načasování zra rozsahu postupů vyhodnocení rizik,
- » identifikaci a vyhodnocení rizik materiální nesprávnosti a
- » určení povahy, načasování a rozsahu dalších auditorských postupů.

Materialita určená při plánování auditu nemusí nutně představovat hodnotu, pod níž jsou neopravené nesprávnosti, jednotlivě nebo v součtu, vždy považovány za nemateriální. Okolnosti související s některými nesprávnostmi mohou zapříčinit, že auditor je zhodnotí jako materiální, i když jsou pod úrovní materiality.

Není proveditelné navrhnout auditorské postupy,

kteř by odhalily všechny nesprávnosti, jež by byly materiální čistě svou povahou. Nicméně zohlednění povahy potenciálních nesprávností v informacích zveřejněných v účetní závěrce je důležité pro návrh auditorských postupů reagujících na rizika materiální nesprávnosti. Auditor při hodnocení dopadu neopravených nesprávností na účetní závěrku zvažuje nejen jejich velikost, ale také jejich povahu a konkrétní okolnosti, za kterých vznikly.

Po krátkém úvodu se tedy vrátme zpět k auditu a rizikovému přístupu, který je obsažen v pomyslném srdci Mezinárodních auditorských standardů. Co jsou tedy rizika materiální nesprávnosti, na která má auditor reagovat? Auditor nemůže a cílem auditu ani není reagovat na všechna myslitelná rizika. Smyslem auditu je identifikovat rizika, která mohou způsobit, že účetní závěrka jako celek bude obsahovat materiální nesprávnosti. Riziko materiální nesprávnosti je tedy riziko, že již před zahájením auditu je účetní závěrka materiálně zkreslená (viz odst. 13n v ISA 200).

Rizika na úrovni tvrzení¹ a na úrovni účetní závěrky jako celku

Auditor identifikuje rizika zásadně na dvou úrovních dle jejich charakteru:

- » riziko na úrovni účetní závěrky jako celku,
- » riziko na úrovni tvrzení týkajících se skupin transakcí, zůstatků účtů nebo vysvětlujících a popisných informací v účetní závěrce.

Pokud je riziko identifikováno na úrovni účetní závěrky, může potenciálně ovlivnit řadu tvrzení (jako například obcházení kontrol vedením při účtování manuálních závěrkových účetních zápisů). Pokud se nejedná o riziko na úrovni účetní závěrky jako celku, jde vždy o riziko na úrovni tvrzení. Nelze tedy identifikovat riziko na úrovni účtu, vždy je nutné identifikovat, kterých tvrzení se riziko týká.

Přirozené a kontrolní riziko na úrovni tvrzení

Riziko materiální nesprávnosti lze rozdělit na dvě složky: přirozené riziko a kontrolní riziko.

Přirozené riziko

Přirozené riziko představuje náchylnost určitého tvrzení týkajícího se skupiny transakcí, zůstatku účtu nebo zveřejněného údaje k nesprávnosti, která by při nezohlednění souvisejících kontrol mohla být buď sama o sobě, nebo spolu s jinými nesprávnostmi materiální (viz ISA 200 odst. 13n). Přirozené riziko tedy vyjadřuje riziko v situaci, kdy odhlédneme od vnitřních kontrol účetní jednotky.

Jako ilustraci můžeme použít příklad pro pohledávky z pohledu jejich ocenění (tj. pro tvrzení ocenění). V případě přepočtu kurzů ke konci účetního období i při odhlédnutí od vnitřních kontrol můžeme v této transakci spatřovat riziko materiální nesprávnosti, které však typicky bude nižší než riziko tvorby opravných položek k pohledávkám. Přepočet kurzů je převážně „mechanická“ záležitost, která sice spoléhá na správné fungování účetních systémů a použití správných kurzů dle ČNB, ale rizika vzniku nesprávnosti jsou nesrovnatelná s účtováním opravných položek. To představuje odhad vedení, jenž je ze své podstaty zatížen nejistotou, například o finanční situaci odběratelů, která ke konci období není plně známa, dále i subjektivním úsudkem vedení – nejen v použití % sazby dle doby splatnosti, ale do úsudku může vstupovat i častá zainteresovanost vedení na vykázaném výsledku hospodaření (riziko podvodu). V případě opravných položek je tedy (v našem příkladu) přirozené riziko vyšší než u přepočtu cizích měn ke konci roku.

Při posuzování přirozeného rizika je v souladu s jeho definicí uplatněn koncept materiality. Standardem uváděná náchylnost k materiální nesprávnosti v sobě zahrnuje jak pravděpodobnost, že se nesprávnost vyskytne, tak i její výši v případě, že nastane. Při posuzování přirozeného rizika vždy zohledňujeme oba aspekty, přičemž v případě výše možné nesprávnosti ji porovnáváme s materialitou.

¹ Pojem „tvrzení“ definuje v odst. 12(a) ISA 315 *Identifikace a vyhodnocení rizik materiální nesprávnosti* jako výslovná či jiná prohlášení týkající se účtování, oceňování, vykazování a vysvětlujících a popisných informací v účetní závěrce, která vyplývají z prohlášení vedení účetní jednotky o tom, že účetní závěrka je sestavena v souladu s příslušným rámcem účetního výkaznictví. Příkladem může být uvedení údajů o dlouhodobém hmotném majetku v účetní závěrce, o němž vedení účetní jednotky, které účetní závěrku sestavuje, „tvrdí“, že existuje, byl pořízen za vykázané správné částky, je vhodně oceněn, byl zaúčtován ve správném období atd.

Na rozsah variability přirozeného rizika můžeme pohlížet jako na spektrum přirozeného rizika (viz ISA 200 odst. A41) vyjadřující fakt, že u některých tvrzení a souvisejících skupin transakcí, zůstatků účtů nebo vysvětlujících a popisných informací v účetní závěrce je přirozené riziko vyšší než u jiných. Auditorské standardy nepředepisují, jakým konkrétním způsobem přirozené riziko popisovat, v praxi se často setkáváme s jeho slovní kategorizací (vysoké/nízké, resp. vysoké/střední/nížší). Obvykle těmto slovním popisům odpovídají hodnoty rizika (pravděpodobnosti) dle metodologie auditora ve výši např. 100% a 50%.

Ilustrativně lze na přirozené riziko nahlížet následovně:

Přirozené riziko		Pravděpodobnost výskytu nesprávnosti	
		vyšší	nižší
Výše případné nesprávnosti	vyšší	vyšší*	střední
	nižší	střední	nižší

* „Významné riziko“ viz dále.

Při stanovování výše přirozeného rizika tedy využíváme stanovenou materialitu, se kterou porovnáváme možné výše nesprávností pro dané tvrzení. Materialita tedy zásadním způsobem ovlivňuje auditorem vnímanou výši přirozeného rizika.

Významné riziko

Speciální kategorií rizika je „významné riziko“ (viz ISA 315 odst. 12l), jež je definováno jako riziko materiální nesprávnosti, pro které je přirozené riziko vyhodnoceno při horní hranici svého spektra, a to kvůli míře, v níž faktory tohoto rizika ovlivňují kombinaci pravděpodobnosti výskytu nesprávnosti a výše případné nesprávnosti. Jedná se tedy o rizika s velkou pravděpodobností výskytu a vyšší možnou nesprávností v případě jejich vzniku. Jedním z příkladů významného rizika týkajícího se správného vykázání výše rezerv, vč. souvisejících

informací uvedených v příloze v účetní závěrce, může být probíhající spor s odběratelem o náhradu škody za dodání velkého technologického celku, který dle jeho tvrzení neplní dohodnuté specifikace, a možné nároky násobně překračují materialitu.

Kromě významných rizik při horní hranici spektra je nutné považovat za „významné riziko“ i to, které plyne z dalších požadavků ISA (např. předpokládané riziko podvodu při účtování o výnosech, riziko obcházení kontrol vedením).

Pro významná rizika ISA vyžadují naplánovat a provést dodatečné postupy, například identifikovat kontroly, které je ošetřují (viz také ISA 315 odst. A218).

Kontrolní riziko

Kontrolní riziko závisí na tom, jak účinně návrh, zavedení a udržování vnitřního kontrolního systému vedením pokrývá identifikovaná rizika ohrožující dosažení cílů, které si účetní jednotka v souvislosti se sestavením své účetní závěrky stanovila. Avšak vnitřní kontrolní systém, bez ohledu na kvalitu jeho návrhu a fungování, může kvůli svým přirozeným omezením riziko materiální nesprávnosti v účetní závěrce pouze snížit, nikoli jej zcela vyloučit. K těmto omezením patří například možnost lidské chyby, obcházení vnitřního kontrolního systému tajnou dohodou nebo jeho potlačování vedením. Někaké kontrolní riziko proto bude vždy existovat (viz ISA 200 odst. A42).

Pro stanovení úrovně kontrolního rizika v situaci, kdy se auditor hodlá spoléhat na vnitřní kontrolní systém (pro vybrané skupiny transakcí, zůstatků nebo zveřejnění), je nutné provést testy provozní účinnosti kontrol (k nim více informací dále).

V případě, kdy auditor netestuje provozní účinnost kontrol, je riziko materiální nesprávnosti rovno přirozenému riziku.

Vyhodnocení rizika materiální nesprávnosti

Při určování vyhodnocení rizika materiální nesprávnosti je povinnost samostatně vyhodnotit přirozené a kontrolní riziko (viz ISA 315).

Ilustrativní vzorec pro riziko materiální nesprávnosti (RMN):

$$RMN = \text{přirozené riziko} \times \text{kontrolní riziko}$$

Zůstatek účtu v porovnání s materialitou (významný versus materiální účet)

„Významným“ účtem, resp. významnou skupinou transakcí nebo vysvětlující a popisnou informací v účetní závěrce je ta, u níž existuje alespoň jedno důležité tvrzení. Tím je takové tvrzení, u kterého bylo identifikováno riziko materiální nesprávnosti. Primárním kritériem pro stanovení „významnosti“ účtu není jeho zůstatek, ale riziko materiální nesprávnosti. Může tedy nastat situace, kdy zůstatek účtu kvantitativně přesahuje materialitu, avšak účet není „významný“, neboť u žádného tvrzení nebylo identifikováno riziko materiální nesprávnosti.

Na tuto situaci auditorské standardy pamatují, když definují povinnost provést testy věcné správnosti pro všechny „materiální“ účty, resp. skupiny transakcí a vysvětlující a popisné informace (viz odst. 18 ISA 330 *Reakce auditora na vyhodnocená rizika*). Za „materiální“ se považují ty, u nichž lze reálně předpokládat, že by vypuštění, zkrácení nebo zastírání informací o nich mohlo ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou. V případě zůstatku účtů se v podstatě vždy jedná o situaci, kdy zůstatek kvantitativně přesahuje materialitu.

Z již uvedeného vyplývá, že v případě, kdy účet není „významný“, ale je „materiální“, musíme naplánovat provedení testů věcné správnosti (viz ISA 330 odst. 18). Tyto testy u materiálního, ale nevýznamného účtu nejsou stavěny v reakci na rizika a tvrzení (protože žádná nebyla identifikována), ale jsou na uvážení auditora. Příkladem účtu, který v mnoha případech není „významný“, ale je „materiální“, může být základní kapitál, resp. účty vlastního kapitálu obecně.

Analytické postupy při identifikaci rizik

Analytické postupy prováděné v rámci postupů vyhodnocení rizik využívají jak finanční, tak nefinanční informace, například vztah mezi tržbami a velikostí prodejní plochy nebo objemem prodaného zboží (nefinanční), a obvykle používají vysoce agregovaná data, takže jejich výsledky mohou být prvotním signálem o pravděpodobném výskytu materiální nesprávnosti.

Při provádění analytických postupů pro identifikaci rizik není povinnost postupovat podle ISA 520 *Analytické postupy*, nicméně je vhodné nastavit vhodná očekávání s ohledem na hladinu prováděcí materiality. Stanovení hladiny materiality má přímý vliv na jejich provádění. Čím nižší částky intervalu pro vyhodnocení neočekávaných odchylek stanovíme (ve srovnání s prováděcí materialitou), tím relevantnější budou analytické postupy pro identifikaci rizik.

Testy kontrol

Testy kontrol provádí auditor v situaci, kdy považuje kontroly za provozně účinné (plánuje při stanovení charakteru, načasování a rozsahu testů věcné správnosti testovat provozní účinnost kontrol, viz ISA 315 odst. 33), nebo v situaci, kdy tento požadavek vyplývá z jiného standardu.

Kontroly prováděné účetní jednotkou by měly fungovat přiměřeně spolehlivě bez ohledu na velikost příslušných peněžních částek. S tím souvisí i velikost vzorku vybraného auditorem pro test spolehlivosti kontrol, která není ovlivněna materialitou.

Materialita ve vztahu k zůstatku účtu však může mít zásadní vliv na rozhodnutí, zdali testy kontrol provádět. V situaci, kdy je zůstatek účtu velkým násobkem materiality a zahrnuje populaci velkého počtu transakcí, je typicky testování a spoléhání se na kontroly vhodnější strategií než provádění testů věcné správnosti na vybraném vzorku konkrétních transakcí.

Reakce na rizika – testy věcné správnosti

Po stanovení přirozeného a kontrolního rizika auditor identifikuje významné zůstatky účtů, skupiny transakcí a vysvětlující a popisné informace v účetní závěrce a případně další zůstatky účtů, skupin transakcí a vysvětlujících a popisných informací v účetní závěrce, které jsou materiální, ale nejsou významné.

Povinností auditora je v reakci na tato rizika naplánovat a provést testy věcné správnosti.

Pro stanovení rozsahu, povahy a načasování testů věcné správnosti můžeme použít následující ilustrativní rovnici pro auditorské riziko, tj. riziko, že auditor vydá k účetní závěrce, která je materiálně zkreslená, nesprávný výrok:

Auditorské riziko = zjišťovací riziko × přirozené riziko × kontrolní riziko

Aplikujeme-li auditorské riziko na konkrétní zůstatky účtů, můžeme tento vztah přeformulovat jako situaci, kdy zůstatek účtu neobsahuje nesprávnost nad prováděcí materialitou.

Zjišťovací riziko je riziko, že test věcné správnosti (či jiné auditorské postupy) neobjeví materiální nesprávnost. V případě zůstatku konkrétního účtu jde o situaci, že testy věcné správnosti neobjeví nesprávnost nad hladinou prováděcí materiality.

Dopad materiality na velikosti vzorků u detailních testů věcné správnosti

Vzhledem k tomu, že auditorské riziko je (obvykle) pevně dáno metodologií auditorské praxe², je rozsah naplánovaných testů věcné správnosti přímo ovlivněn prováděcí materialitou a zůstatkem účtu, resp. objemem skupin transakcí.

Pro výpočet velikosti vzorku jsou často používány statistické metody. Standard ISA 530 *Výběr vzorků* v odstavci A11 připouští použití jak statistických metod, tak odborného úsudku. V případě použití odborného úsudku je však ve standardu výslovně uvedeno, že by měl vyústit v obdobný počet testovaných položek jako statistická metoda. Při použití statistických metod se obvykle stanovuje faktor spolehlivosti, který určuje velikost vzorku ve vazbě na rizika.

Ať již použijeme pro stanovení velikosti vzorku statistickou nebo nestatistickou metodu, platí následující vztah:

Změna výše prováděcí materiality v průběhu auditu tedy ovlivní rozsah prováděných detailních testů věcné správnosti. Na tuto skutečnost je vhodné myslet při závěrečné fázi auditu, pokud dojdeme k závěru, že materialita měla být přehodnocena směrem dolů – s možným dopadem na velikost vzorků a nutností dotestovat další položky.

Analytické testy věcné správnosti

Auditor může vhodně doplnit nebo v některých situacích i nahradit detailní testy věcné správnosti analytickými postupy (analytickými testy věcné správnosti), pokud dodrží požadavky dané zejména ISA 520 odst. 5, které zahrnují povinnost:

- » posoudit vhodnost konkrétních analytických testů věcné správnosti pro daná tvrzení, a to s ohledem na vyhodnocená rizika materiální nesprávnosti a případné testy detailních údajů provedené pro tato tvrzení,
- » vyhodnotit spolehlivost údajů, z nichž vycházejí jeho odhady týkající se zaúčtovaných částek nebo poměrových ukazatelů, a to s ohledem na zdroj, srovnatelnost, charakter a relevantnost dostupných informací a kontrol při jejich zpracování,
- » stanovit očekávané zaúčtované částky nebo poměrové ukazatele a posoudit, zda jsou tato očekávání natolik přesná, aby bylo možné odhalit nesprávnost, která by jednotlivě nebo v souhrnu s ostatními nesprávnostmi mohla mít za následek materiální zkreslení účetní závěrky, a
- » určit, jak velký rozdíl mezi zaúčtovanými částkami a odhadovanými hodnotami bude bez dalšího provedeního šetření přijatelný.

Dopad materiality na analytické testy věcné správnosti

Na rozdíl od detailních testů věcné správnosti, kde prováděcí materialita ovlivňuje zejména velikost vzorku nutného pro získání dostatečných důkazních

Vstup pro výpočet velikosti vzorku	Dopad na velikost vzorku
Vyšší zůstatek účtu / objem skupiny transakcí	Vyšší počet položek ve vzorku
Vyšší prováděcí materialita	Nižší počet položek ve vzorku
Vyšší riziko materiální nesprávnosti	Vyšší počet položek ve vzorku
Ujištění získané z testů kontrol	Nižší počet položek ve vzorku*
Ujištění získaná z ostatních testů věcné správnosti	Nižší počet položek ve vzorku

* ISA 330 odst. 18 vyžaduje vždy navrhnout a provést testy věcné správnosti u materiálních skupin transakcí, zůstatků účtů a vysvětlujících a popisných informací, přestože se auditor spoléhá na testy kontrol, které potvrzují, že jsou účinné.

² V zásadě vždy uvažováno na úrovni maximálně 5 %, což odpovídá všeobecně uznávanému předpokladu, že audit poskytuje 95% míru jistoty.

informací a případná změna výše materiality vede „jen“ k přepočtu velikosti vzorku, je v případě analytických testů věcné správnosti výše prováděcí materiality zásadní k rozhodnutí, zdali je vůbec možné analytický test použít.

Klíčovou otázkou je, zdali je přesnost analytického testu dostatečná, aby odhalila nesprávnost, která by jednotlivě nebo v souhrnu s ostatními nesprávnostmi mohla mít za následek materiální zkreslení účetní závěrky (viz ISA 520 odst. A5c), a dále zdali je rozdíl mezi zaúčtovanými částkami a odhadovanými hodnotami menší než auditorem předem stanovený „přijatelný rozdíl“. Přijatelný rozdíl představuje částku nižší nebo rovnu prováděcí materialitě, kterou auditor bez dalšího šetření akceptuje a nepovažuje ji za nesprávnost. Na stanovenou výši přijatelného rozdílu má vliv výše rizika a požadovaná úroveň jistoty. Čím je identifikované riziko vyšší a požadovaná úroveň jistoty získaná z analytického testu vyšší, tím nižší „přijatelný rozdíl“ si auditor stanoví.

Ilustrovat tuto situaci můžeme například na testu výše mzdových nákladů za účetní období, kdy vycházíme z průměrného počtu zaměstnanců a loňských průměrných mezd navýšených o růst mezd dle ČSÚ. Přesnost tohoto testu je nezávislá na prováděcí materialitě, test je stejný bez ohledu na její výši. V případě, že prováděcí materialita bude stanovena nízko, může být přesnost tohoto testu nedostatečná a jeho potenciální nepřesnost bude nad přijatelný rozdíl stanovený např. na úroveň poloviny prováděcí materiality. V této situaci test stále můžeme provést, ale bude nutné jej doplnit o další postupy (ať již analytické testy věcné správnosti, nebo detailní testy), kterými získáme dodatečné ujištění. V případě zmiňovaného příkladu mzdových nákladů může dojít k situaci, že analytický test dopadne v souladu s očekáváním, přesto jej však bude nutné doplnit o detailní test na vzorku zaměstnanců, u kterých se ujistíme o správnosti výpočtu a zaúčtování jejich mzdy.

Použití experta

Další oblastí, kterou musí auditor zvážit během plánování auditu, je použití experta. I v této oblasti ovlivňuje výše prováděcí materiality rozhodnutí, zdali experta přizvat, nebo využít znalostí členů auditního týmu. Jako příklad lze uvést situaci, kdy účetní jednotka vykazuje derivátový obchod (měnový forward) se splatností tři měsíce od konce účetního období a jeho nominální výše je desetinásobek prováděcí materiality. V této situaci je možné a i pravděpodobné, že znalosti k získání ujištění ohledně ocenění tohoto derivátu existují uvnitř auditorského týmu, neboť jde o poměrně jednoduchý výpočet s daty dostupnými na stránkách ČNB i s postupem, jak výpočet provést. Pokud by však derivát byl uzavřen na více let, bylo by vhodné do auditu experta zapojit, neboť stanovení reálné hodnoty je v této situaci více komplexní, hodnota derivátu a případná nesprávnost může být materiální a také dostupnost dat může být problematická (výnosové křivky apod.).

Prvoroční zakázka – předchozí auditor

Pokud přebíráme audit po předchozím auditorovi, máme povinnost posoudit mj. jím provedené postupy, jestli jsou dostatečné, případně provést dodatečné postupy, abychom získali dostatečné ujištění ohledně počátečních zůstatků. Jedním z bodů, které bychom s předchozím auditorem měli projednat, je výše materiality a prováděcí materiality. Pokud by materialita použitá předchozím auditorem byla vyšší, může tato situace vést k nutnosti provést dodatečné testy věcné správnosti na počátečních zůstatcích.

Závěr

Během plánovací fáze auditu se auditor ve vztahu k materialitě soustřeďuje především na identifikaci a vyhodnocení rizika materiální nesprávnosti a určení povahy, načasování a rozsahu dalších auditorských postupů. Materialitu je však nutno průběžně posuzovat a případně přehodnocovat v průběhu celého auditu. Další informace k tématu materiality lze nalézt v mezinárodních auditorských standardech, a to zejména v ISA 200, ISA 320, ISA 315 a ISA 330.

Použití materiality při vyhodnocování nesprávností

Karel Charvát

je partnerem v oddělení Auditů ve společnosti KPMG, kde se zaměřuje se auditu energetických společností. Je dlouholetým členem Výboru pro metodiku auditu KA ČR a v minulosti byl mimo jiné členem Výkonného výboru KA ČR. Jako předseda Výboru pro vstup do profese KA ČR se podílel na přípravě současného zkouškového systému komory. V rámci KPMG je také spoluzodpovědný za regulatorní záležitosti, kontrolu kvality v rámci regionu a revize metodických auditorských pomůcek či zavádění inovací do auditorských postupů.

Auditor je povinen v průběhu celého auditu shromažďovat zjištěné nesprávnosti a mimo jiné provést jejich vyhodnocení a požádat vedení o jejich proúčtování. Tento článek se bude zabývat fází, ve které auditor zjištěné nesprávnosti posuzuje, a vlivu významnosti (dále jen materiality) na jeho rozhodování, zda a jak ovlivňují naplánovaný postup jeho prací a jaký mají dopad na jeho posouzení účetní závěrky jako celku.

Cíle auditora a provázanost auditorských standardů

Základním cílem auditora je vydat zprávu auditora o auditu účetní závěrky, přičemž je povinen posoudit, zda jako celek neobsahuje významné (materiální) nesprávnosti¹. Zásada materiality je rozebírána v ISA 320 *Významnost (materialita) při plánování a provádění auditu*.

Cílem stanoveným mezinárodním auditorským standardem ISA 450 *Vyhodnocení nesprávností zjištěných během auditu* (dále jen ISA 450), který je

klíčový jako zdroj povinností a jejich aplikace, je vyhodnotit dopad:

- » zjištěných nesprávností na audit a
- » případných neopravených nesprávností na účetní závěrku.

Vymezení rozsahu

Vyhodnocování nesprávností ve vztahu k materialitě pochopitelně závisí kromě auditorského standardu na typu ověření a případných definicích materiality v účetním rámci. Tento článek se zaměří na zdaleka nejběžnější kombinaci používanou v České republice, a to ISA, audit účetní závěrky a české účetní předpisy. Auditorské standardy jiných zemí, např. používaných v USA nebo Velké Británii, standardy pro prověrky či jiné ověřovací služby (např. specifická ověřování dotací), přezkumy hospodaření nebo budoucí ověřování dle ISSA 5000 s dvojitou materialitou nebudou dále v textu rozebírány. V české legislativě není o materialitě napsáno příliš mnoho, v podstatě se o ní zmiňuje jen § 19 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS)² poskytují lepší vodítko, jaké nesprávnosti by měly být považovány za významné a doplňují tím přeci jen lépe požadavky ISA 450.

Nesprávnosti mohou pochopitelně vzniknout i v souvislosti s ověřováním ostatních údajů v dokumentech obsažených ve výroční zprávě.

¹ Viz ISA 700 *Utvoření názoru na účetní závěrku a sestavení zprávy nezávislého auditora* odstavce 10–11.

² IFRS Koncepční rámec odst. 2.11, IAS 1 *Sestavování a zveřejňování účetní závěrky* odst. 29–30.

Stanovením materiality a vyhodnocováním zjištěných nesprávností ve výroční zprávě se zabývají auditorské standardy ISA 720 *Odpovědnost auditora ve vztahu k ostatním informacím v dokumentech obsahujících auditovanou účetní závěrku* a AS č. 56 k ověření zprávy o vztazích.

Teoretická východiska

Standard ISA 450 vznikl již před více než 20 lety odštěpením z ISA 320. V současnosti platná verze je z roku 2009 s revizí v roce 2016. Domnívám se, že se nechystá v nejbližší době jeho zásadní přepracování. Standard je podle mého názoru dobře čitelný a logicky i z pohledu harmonogramu auditorových prací dobře navazující.

S ohledem na nový Mezinárodní standard pro auditu účetních závěrek méně složitých účetních jednotek (ISA pro LCE) je vhodné zmínit, že shromáždění a vyhodnocení nesprávností tento standard zkoncentroval do několika málo odstavců (zejména v částech 7.5 a 8.2), které obsahují všechny základní požadavky ISA 450.

Aby mohl být aplikován princip materiality na zjištěné nesprávnosti, je dobré si připomenout její definici. Jedná se o rozdíl mezi tím, co je vykázáno (ať už v auditovaných výkazech, příloze nebo ověřované výroční zprávě), a tím, co je očekáváno nebo požadováno, že bude vykázáno dle účetního rámce, aby bylo dosaženo věrného a poctivého zobrazení.

Nesprávnosti podle standardu mohou vzniknout v důsledku:

- » chyb při shromáždování nebo zpracování údajů, z nichž je účetní závěrka sestavena,
- » opomenutí částky nebo údaje,
- » nesprávného odhadu (ať už přehlédnutím, nebo jednoznačně chybným výkladem skutečnosti),
- » úsudku vedení,
- » nesprávné klasifikace, agregace nebo disagregace údajů,
- » vynechání takového zveřejnění v příloze, které sice není přímo a specificky vyžadováno účetním rámcem, ale je nezbytné k dosažení věrného a poctivého zobrazení.

Nesprávnostmi vzniklými z důvodu podvodu, kterými se podrobně zabývá standard ISA 240 *Postupy*

auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky, se v tomto článku zabývá zvláštní část.

Vliv nesprávností na průběh auditu

Auditor posuzuje identifikované nesprávnosti již v průběhu auditu v okamžiku jejich zjištění, tedy nečeká až na jeho dokončení. Musí vyhodnotit, zda jejich povaha nebo rozsah již neindikují nutnost změnit očekávání týkající se agregacího rizika, prováděcí materialitu a/nebo celkový plán auditu. Výhodou pak může být jejich kategorizace do několika málo skupin. Tyto dva procesy jsou rozebrány v následujících kapitolách.

Shromáždování nesprávností

Poprvé se materialita na zjištěné nesprávnosti aplikuje již v průběhu auditu, jelikož na ně auditor aplikuje předem stanovenou hodnotu, pod kterou je bude považovat za jednoznačně (zjevně) nepodstatné neboli triviální bez možných následků nebo indikací širších problémů. Primární charakteristikou nepodstatnosti je monetární vyjádření tohoto úsudku, tj. částka musí být jednoznačně menší než zvolená materialita. Praxe ukazuje, že mívá hodnotu jednociferného procenta z celkové materiality. Např. metodická pomůcka Komory auditorů ČR³ naznačuje rozmezí 1–10 % z materiality, jindy se lze setkat s částkou jen do 5 %. Není ovšem neobvyklý požadavek vedení na komunikaci veškerých zjištění, bez ohledu na jejich výši, již jsem se s tím při provádění auditu setkal.

Částka ovšem nemůže být jediným kritériem pro to, zda se nesprávnost objeví v přehledu (sumáři) nesprávností k pozdější komunikaci s vedením a vyhodnocení dopadu na závěrku. Je nutné posoudit také kvalitativní hlediska, zejména jejich povahu a okolnosti. Více o kvalitativních kritériích je uvedeno dále.

Aplikační část standardu také řeší situace, kdy si auditor není jist, zda jedna nebo více položek jsou jednoznačně nepodstatné. V této situaci nesprávnost

³ Metodická pomůcka KA ČR Ukázky ze spisu auditora – ukázka 170 *Stanovení významnosti*.

jednoznačně nepodstatná není⁴. Smyslem ustanovení je zajistit, aby při celkovém vyhodnocení dopadu všech neopravených nesprávností měl auditor k dispozici co nejúplnější obrázek.

Součástí procesu sběru nesprávností může být i posouzení, zda se jedná o nesprávnost zjištěnou účetní jednotkou nebo auditorem. V praxi se totiž stává, že podstatné transakce nejsou v závěrce proúčtovány, popř. ani kvantifikovány, před zahájením auditu. Mezi tyto oblíbené položky patří případné snížení ocenění dlouhodobých aktiv nebo aktualizace zůstatku odložené daně a v informacích zveřejňovaných v příloze popis k významné změně stavu rezerv nebo následné události. K tomuto „vyčkání na auditora“ může dojít s jeho vědomím, tudíž auditor s těmito chybějícími položkami a informacemi počítá při plánování i diskusích s vedením. Ještě před zahájením konečné fáze auditu tímto posoudil a zohlednil jejich dopad na průběh svých postupů. V případě proúčtování nebo uvedení v příloze je nepravděpodobné, že by je zařadil mezi nesprávnosti opravené v průběhu auditu. Dovolím si malou odbočku – na druhou stranu je pro auditora o něco složitější nebo až frustrující prezentovat přidanou hodnotu svého auditu těm zástupcům klienta, kteří do auditu nebo sestavení účetní závěrky nejsou přímo zapojeni, pokud je přehled nesprávností prázdný, a přesto auditor ví, že předložený návrh účetní závěrky byl v podstatě „polotovár“.

Další praktickou komplikací může být evidence doučtování v případech, kdy od zahájení auditu dojde k provedení nejen těchto auditorovi předem známých úprav, ale i dalších, se kterými nepočítá. Zejména registrace drobných doučtování na větší množství účtů, příp. jejich popis nejen zbytečně přidává práci, ale spis auditora může docela znepráhlednit.

Shromažďování nesprávností a jejich vyhodnocení ve vztahu k materialitě má svá vlastní specifika pro

auditora skupiny. O tomto zajímavém aspektu auditu pojednává jiný článek tohoto čísla.

Kategorizace

Během shromažďování nesprávností je vhodné zařadit každou do některé ze tří kategorií, které odráží způsob jejich identifikace, charakter a s nimi i do jisté míry související jistotu jejich existence a přesnosti. Standard ISA 450 nabízí dělení na nesprávnosti:

- » faktické,
- » úsudkové a
- » předpokládané.

Faktické nesprávnosti

Nesprávnost se v této kategorii považuje za nepochybnou. Zjištění existence nebo stanovení výše chyby bývá spíše jednoduché, například matematická chyba ve výpočtu časového rozlišení nebo chybějící údaj v příloze, který je vyžadován konkrétním ustanovením účetního rámce (např. průměrný počet zaměstnanců v průběhu běžného období).

Úsudkové nesprávnosti

Mezi zjištění zařazované do této kategorie patří nepřiměřený úsudek vedení nebo výběr a použití nevhodných metod. V obou případech se jedná o odhady vedení, které auditor v rámci svých postupů může srovnat se svými vlastními nebo posoudí logiku tvorby nebo je vyhodnotí ve vztahu k následným událostem.

Mezi příklady nepřiměřeného úsudku patří typicky chyba ve výši rezervy, kdy nejen k datu sestavení účetní závěrky, ale i k rozvahovému dni mohl být lépe odhadnut na základě dostupných informací skutečný náklad, který byl významně jiný. Mezi ty hůře identifikovatelné patří pro auditovanou společnost nevhodně zvolená diskontní sazba nebo taková projekce budoucích peněžních toků v testu znehodnocení dlouhodobých aktiv, kterou nelze podle auditora odůvodnit.

Předpokládané a projektované nesprávnosti

Předpokládaná chyba je nejlepší odhad (projekce) nesprávnosti v základním souboru, pokud je během

⁴ Viz ISA 450 odstavec A2.

výběrového testování objevena chyba. Auditor je povinen provést tuto projekci, aby získal představu o její velikosti⁵ – logicky s výjimkou neobvyklých chyb (anomálie). Kvantifikace chyby v celém základním souboru je u statistických metod výběru vzorku ve většině případů spočítána přímo použitým softwarem.

V praxi se auditor může ocitnout v situaci, kdy jsou počet a/nebo výše chyby ve vzorku takové, že projektovaná nesprávnost v celé populaci přesahuje přípustnou nesprávnost, což může být nanejvýš hodnota prováděcí materiality. V takovém případě vzorek není přiměřeným základem pro závěry auditora o testovaném základním souboru (ISA 530 odst. A22). Jelikož klient nemá praktickou možnost ověřit si správnost výpočtu, je nezdárka používán argument, že vybrané položky k testování jsou vysvětlitelné anomálie, jinými slovy, nesouhlasí s domněnkou, že chyby jsou charakteristikou celého základního souboru. Pokud se auditor s touto argumentací neztotožní, nemá mnoho možností, jak pokračovat dále. Může:

- » požádat vedení, aby samo přezkoumalo testovanou skupinu transakcí nebo zůstatek účtu s cílem pochopit příčiny nesprávností a následně provedlo postupy ke stanovení její skutečné výše,
- » zpřesnit vstupní parametry statistického modelu, např. povolením vyšší akceptovatelné odchylky pro jednotlivou testovanou položku, je-li to odůvodnitelné, a/nebo
- » provést jiné dodatečné testování tak, aby se hodnota pravděpodobné chyby snížila, např. testováním individuálně velkých položek souboru, a tím dosáhnout snížení hodnoty základního souboru k výběru.

Nesníží-li se projektovaná chyba ani po těchto dodatečných postupech, je nucen předpokládat, že výkazy jsou významně zkresleny.

Pokud projektovaná nesprávnost hranici přípustné chyby (max. prováděcí materiality) nepřesahuje, výsledkem bývá v praxi neproučtovaný rozdíl určený k závěrečnému vyhodnocení s ostatními nesprávnostmi, jakkoli mezinárodní standardy tento čistě pragmatický postup nezmiňují.

Zde je vhodné připomenout, že v případě výběru jen určitých položek (např. konkrétní částky

nebo všechny přesahující určitou hranici) není možné zjištěné chyby projektovat na celý výchozí soubor.

Význam kategorizace

Zásadní význam rozlišování lze spatřit v odlišné míře přesnosti či možného rozptylu při vyčíslení dané nesprávnosti. Faktickou nesprávnost obvykle známe velmi přesně. Nesprávnost v úsudku už bývá zatížena subjektivním názorem auditora a předpokládaná nesprávnost (neboli střední odhad) může mít i široký rozptyl možné nesprávnosti v důsledku výběrového rizika. Auditor by tedy neměl posuzovat jen samotné hodnoty v přehledu, ale vyhodnocovat i jejich možné rozptyly. Zejména u projektovaných chyb je nutné uvědomit si riziko akceptace nesprávnosti pod materialitu bez vyhodnocení spolehlivosti testu, který ji odhalil.

Členění může významně pomoci připravit si vhodnou argumentaci při komunikaci s vedením účetní jednotky, jakmile bude požádáno o jejich promítnutí do účetní závěrky.

Přes uvedené výhody rozřazení nesprávností je ovšem nutné podotknout, že není standardy přímo vyžadováno.

Vyhodnocování dopadu zjištěných nesprávností na audit

V průběhu auditu

Jiné články tohoto čísla Auditingu se podrobně věnují postupu a faktorům při stanovení prováděcí materiality, určení významných či materiálních účtů, rizik materiální nesprávnosti a jejich vlivu na rozsah testů. Jestliže v průběhu auditu narůstá počet anebo závažnost rozdílů a zjištění, auditor musí mít stále na paměti teoretickou možnost, že mohou existovat i další chyby, které jeho testy neodhalí. Z tohoto důvodu, přestože strategie a plán auditu jsou vytvářeny v jiné fázi auditu, ISA 450 přímo vyžaduje znova zvážit jejich přehodnocení ve dvou situacích. Je vhodné zdůraznit, že nemusí nastat současně.

⁵ Viz ISA 530 odst. A18 Výběr vzorků.

Systémové chyby

Povaha nebo okolnosti výskytu zjištěných nesprávností mohou naznačovat existenci dalších, které by v úhrnu s těmi již nalezenými mohly být významné. Proto auditor musí pochopit důvody, proč daná nesprávnost vznikla. Pak si položí otázku, zda se jedná o:

- » jednorázový nedostatek s nízkou pravděpodobností, že by existovaly obdobné, či
- » chyba je systémová a hrozí, že způsobí další.

Příklady mohou zahrnovat:

- » nedostatky v interních kontrolách, ať už nastavení, nebo účinnosti,
- » selhání informačního systému,
- » nesprávné předpoklady, které jsou použity ve více výpočtech,
- » nedostatek znalostí osob připravujících účetní závěrku, např. tvorba přílohy dle IFRS.

V jiných případech může být vyšší počet auditorem navržených navýšení rezerv či opravných položek náznakem předpojatosti na straně vedení (management bias). Tato situace si zaslouží zvýšenou

pozornost auditora, protože je jedním z indikátorů podvodného jednání.

Součet nesprávností se blíží materialitě

V tomto případě se zvyšuje pravděpodobnost, že hranice materiality bude překročena, neboť zejména z důvodu existence výběrového rizika existují možné nezjištěné nesprávnosti. Jinými slovy, auditor by dále neměl spoléhat na to, že správně odhadl agregační riziko pomocí prováděcí materiality, neboť jeho postupy jsou založené mimo jiné na výběrovém, nikoli pouze kompletním testování transakcí a zůstatků, a nemohou tak odhalit veškeré chyby.

Je důležité si uvědomit, že v této fázi auditor uvažuje o:

- » souhrnu všech nesprávností, tedy i těch, u kterých předpokládá, že budou opraveny, a
- » dopadu tohoto souhrnu na plán auditu, nikoli na účetní závěrku.

Úpravy plánu

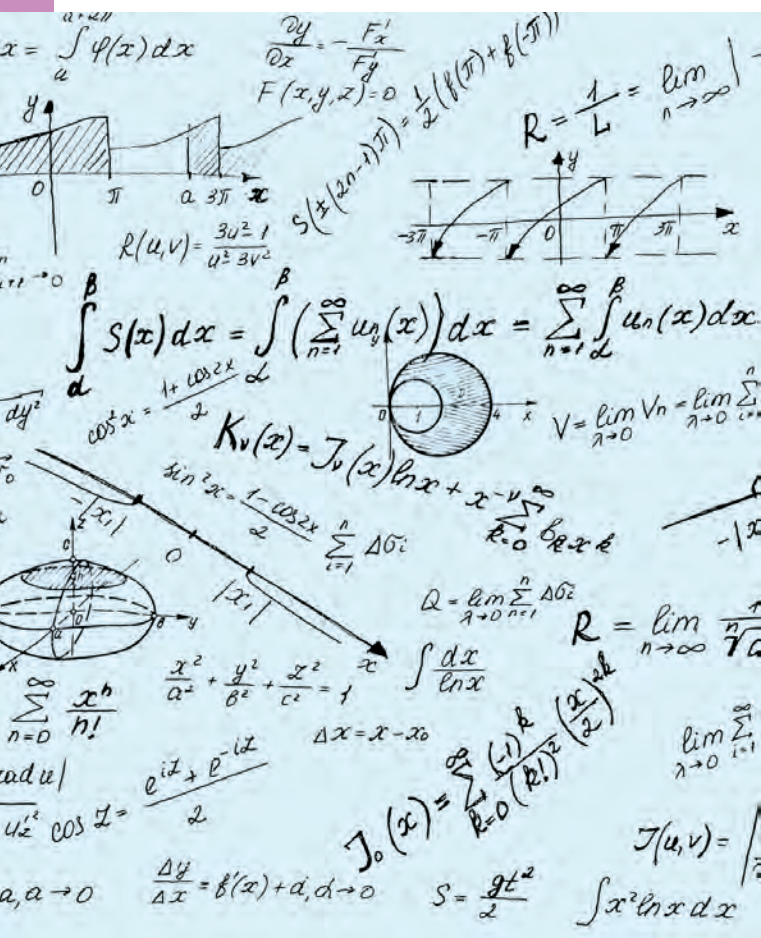
Auditor se může vypořádat s rizikem, že souhrn zjištěných i možných nesprávností by mohl být významný, různými úpravami svého plánu:

- » v případech, kdy je riziko rozsáhlé, může – zejména u chyb zjištěných ve vybraných vzorcích – nejprve vyzvat klienta ke kontrole a opravě testované celé populace a následně provést dodatečné testy věcné správnosti na všech významných účtech snížením prováděcí materiality či zvýšením předpokládaného rizika materiální nesprávnosti,
- » pokud se domnívá, že problém je omezen na několik určitých účtů nebo přílohových bodů, zaměří svou dodatečnou práci právě na tyto oblasti zvýšením úrovně rizika materiální nesprávnosti,
- » pokrytí rizikové oblasti, kterou původně neplánoval testovat, vhodnými auditorskými postupy.

Komunikace a opravy nesprávností

Auditor veškeré shromážděné nesprávnosti oznamuje příslušné úrovni vedení společnosti a musí požádat o jejich opravu. V praxi je běžné, že se auditor nesnaží vedení překvapit až na závěr své práce, ale sděluje – po adekvátním prověření na své straně a posouzení závažnosti – zjištěné chyby průběžně. To dává možnost osobám připravujícím závěrku:

- » provést vlastní šetření, zda se skutečně jedná o chybu,
- » zjistit příčiny a zamyslet se nad následky,

- » interně konzultovat možné způsoby opravy (např. vhodný text chybějících zveřejnění, která považuje za citlivá),
- » posoudit náklady zjištění správných částek nebo zveřejnění, pokud tyto nejsou zjevné přímo z návrhu,
- » provést včas samotnou opravu nebo připravit argumenty pro obhajobu nesprávnosti jako nevýznamné.

Poslední uvedená situace, kdy klient prohlásí chybu za nevýznamnou předtím, než mu tuto informaci sdělí auditor po vyhodnocení dopadu na závěrku, není častá. S výjimkou situací, kdy je auditor povinen seznámit zástupce klienta s výší materiality, osoby posuzující opravu částku materiality obvykle neznají a úsudek auditora ohledně chyb v příloze mohou stěží předjímat, ačkoliv účetní předpisy (§ 19 odst. 7 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví) předpokládají, že si významnost pro sestavení účetní závěrky stanoví.

Argument, že náklady na opravu nesprávnosti převyšují informační hodnotu jejího provedení, je možný, pochopitelný a může být i opodstatněný. Např. se může jednat o situaci, kdy zjištění nepřesnosti v rozdělení zásob mezi nedokončenou výrobu a hotové výrobky by znamenalo zásadní modifikace softwaru poskytujícího potřebná data a náklady na to by podstatně převýšily informační hodnotu pro uživatele. Souhlas s klientem ovšem nezbavuje auditora povinnosti zařadit takovou nesprávnost k posouzení dopadu na závěrku.

Další povinné dokumenty zasílané různým úrovním řízení účetní jednotky, jejich obsah či formy jsou uvedeny v jiném článku.

Vyhodnocování dopadu neopravených nesprávností na účetní závěrku

Dospěl-li auditor až do fáze, kdy veškerá významná zjištění probral s vedením a získal od něj zpětnou

vazbu, která z nich budou promítnuta, zbývá mu v rukou před formulací závěru ve zprávě auditora přehled neproučtovaných nesprávností. Další postupné kroky se dají shrnout jako jejich posouzení, zda jsou významné individuálně i v souhrnu ve vztahu:

- » ke konečné (revidované) hladině materiality,
- » k dotčeným výkazovým pozicím nebo rozsahu zveřejnění,
- » k účetní závěrce jako celku.

Během tohoto posouzení zvažuje nejen samotnou výši chyby (kvantitativní faktor), ale zda by mohly mít i dopad na vyhodnocení účetní závěrky jejími uživateli (kvalitativní faktory).

Aktualizace hodnoty materiality

Prvním krokem k vyhodnocení kvantitativní materiality musí být na straně auditora zamyšlení, zda je původně stanovená materialita i nadále přiměřená. Je to z toho důvodu, že základna pro výpočet je často stanovena před rozvahovým dnem extrapolací nebo na základě rozpočtů. Skutečné zůstatky (např. celková aktiva, obrát, zisk před zdaněním) mohou být ale podstatně jiné nejen z titulu činnosti společnosti, ale i při zohlednění vlivu proučtovaných i neproučtovaných nesprávností. Pokud by se hodnota zvolené základny měnila směrem k nižším částkám, auditor by měl zvážit, zda bude toto snížení považovat za natolik zásadní, že je nutno hladinu materiality i prováděcí materiality upravit. Jestliže jej okolnosti donutí tyto parametry snížit, nezbývá mu nic jiného než zdokumentovat, zda jsou jeho do té chvíle provedené postupy postačující, nebo musí provést další.

Stanovení významnosti nesprávností

Nyní je již auditor připraven splnit požadavky odstavce 11 ISA 450, a to stanovit, zda jsou neopravené nesprávnosti materiální, a to jednotlivě nebo v součtu. Přitom zvažuje jejich dopad z pohledu velikosti i povahy na odpovídající zůstatky ve výkazech, skupiny transakcí i informace v příloze.

Velikost

Posouzení prosté výše, tj. zda hodnota nesprávnosti individuálně a/nebo v souhrnu překračuje hladinu materiality, nebývá složité. V praxi totiž nedochází často k situacím, že by auditor po diskusi o proučtování rozdílů z auditu zůstal v situaci, kdy

kvantitativně materiální záležitost zůstala nedořešena nebo nebyl dohodnut s vedením další postup, jak částku snížit (např. odložení dokončení vydání zprávy, pokud klient očekává realizaci v té chvíli pouze předpokládané následné události, která rozpor v úsudku vyřeší). Výjimku z pravidla prosté aplikace tvoří situace popsané dále v tomto článku.

Povaha a kvalitativní faktory

Auditor musí posoudit i faktory, které nejsou vztaženy k částce nesprávnosti, ale mohly by ovlivnit způsob, jakým uživatel účetní závěrky posuzuje informace v ní. Kvalitativní faktory souvisí přímo s povahou zjištěných chyb a okolnostmi jejich výskytu. I ty hodnotově nepodstatné mohou mít zásadní vliv k pochopení celku.

Co je příklad hodnotově nepodstatné, ale kvalitativně zásadní chyby? Pamatují si na ilustrativní příklad ze školení: sledujete v televizi klasickou detektivku a pět minut před koncem vypadne elektrina. Na jednu stranu je pravda, že drtivou většinu příběhu jste viděli, ale chybějící část

s odhalením vraha vám celkový dojem zásadním způsobem asi ovlivní.

Aplikační část A14–15 ISA 450 obsahuje dlouhý výčet kvalitativních aspektů a faktorů. Není smyslem článku je vyjmenovat všechny, vybral jsem tedy ty nejrelevantnější pro většinu auditů:

- » splnění úvěrových podmínek (kovenanty),
- » důležité trendy, např. v ziskovosti,
- » dosažení limitů pro statutární audit nebo jinou regulatorní povinnost,
- » odměny vedení,
- » osoby spřízněné s vedením společnosti.

Při srovnání s auditorskými standardy platnými ve Velké Británii nebo USA jsem nenašel zásadních rozdílů v počtu ani povaze ilustrativních příkladů.

Důležité jsou také okolnosti, např.:

- » citlivost související s chybou – chyby související s nedodržováním předpisů nebo v období, kdy panuje nejistota ohledně předpokladu nepřetržitého pokračování v činnosti,
- » míra nejistoty spojená s částkou – faktické vs. úsudkové nebo projektované.

Je tedy zřejmé, že z důvodu vzájemné interakce kvantitativních a kvalitativních faktorů při posuzování materiality může dojít k situaci, kdy nesprávnost je významná, nikoli částkou, ale z výše uvedeného důvodu. A naopak.

Specifické aplikace konceptu materiality

Dále rozeberu tři vybrané typy nesprávností, kterým je dobré se věnovat podrobněji, neboť práce s materialitou se poněkud liší od běžné aplikace.

Reklasifikace

Je relativně málo známou skutečností, že standard ISA 450 umožňuje považovat určité nesprávnosti za nevýznamné, i když přesahují materialitu používanou k vyhodnocení jiných chyb⁶. Uvádí jako příklad reklasifikační chyby v rámci rozvahy a indikuje, že by neměly mít dopad na výsledek hospodaření, mezisoučty skupin účtů nebo klíčové poměrové ukazatele. V praxi si dovedu představit jen klasifikační chyby ve stejné skupině aktiv či pasiv, neboť kombinace mezi skupinami už mívají dopad na ukazatele využívající pracovní kapitál,

⁶ Viz ISA 450 odst. A19–A20.

likviditu nebo zadluženost, provozní výsledek nebo hrubou marži.

Vzájemné vyrovnávání dopadu (offset)

Zvláštní pozornost je ve standardu věnována také možnosti vzájemného zápočtu (offsetu) jednotlivě významných chyb a jejich vyrovnání jinými nesprávnostmi. Výslovně uvádí, že taková situace je nepravděpodobná. Proč se přiklání k tomuto závěru? Snaží se předejít chybě auditora, který by agregovaný dopad dvou samostatně významných nesprávností, např. v tržbách a mzdových nákladech, posoudil nikoli z pohledu dopadu na tyto konkrétní pozice výsledovky, ale jen na výsledek hospodaření. Z pohledu uživatele závěrky může být totiž důležité meziroční srovnání pro posouzení změny stavu finanční pozice nebo růst či pokles výnosů (trend). Pokud by nebyly nesprávnosti vyhodnocovány individuálně, jeho názor by mohl být zkreslen.

Předpis nedává vodítko, kdy je možné kompenzaci vyhodnotit jako spíše přípustnou, ale předpokládám, že by to musely být vzácnější situace, kdy je dopad obou nesprávností do stejné výkazové pozice. Ale i tehdy musí auditor posoudit okolnosti, např. podhodnocení rezervy na právní spor je vyrovnáno nadhodnocením rezervy na restrukturalizaci. Opticky by nedošlo ve výkazech ke zkreslení, ale byla by významně narušena správnost zveřejnění v příloze.

Budoucí významné nesprávnosti

Jedná se o situace, kdy je nesprávnost v auditovaném období nevýznamná, či dokonce zjevně nepodstatná, ale auditor důvodně předpokládá, že bude docházet k její kumulaci a v určité chvíli se stane významnou. Příkladem budiž špatně nastavené odpisy dlouhodobého majetku nebo nedostatečné tempo každoroční tvorby rezervy na budoucí sanaci. Obráceně tuto logiku ale nelze pochopitelně uplatnit. Auditor nemůže chybu významnou v běžném období ignorovat jen proto, že s každým dalším rokem bude nižší až zcela nevýznamná.

Nesprávnosti ve zveřejňovaných údajích

Kvalitativní faktory mohou být obzvláště relevantní, když auditor posuzuje nesprávnosti v příloze. Např. informace je uvedena nesprávně nebo zcela chybí. Mezi příklady významných nesprávností lze uvést nedostatečné informace nebo chybějící popis:

- » k událostem a podmínkám, které vedly k proúčtování významné rezervy nebo opravné položky (povodeň, restrukturalizace),
- » nejistot ohledně předpokladu pokračování v činnosti a plánů vedení na její snížení,
- » účetní metody pro významnou položku výkazu (stanovení hodnoty investice ekvivalenční metodou vs. ocenění historickou cenou).

Vyhodnocení závažnosti nesprávností v příloze v účetní závěrce bývá z pochopitelných důvodů mnohem těžší než u těch kvantifikovatelných.

V českých účetních předpisech máme prozatím relativně stručný výčet povinně zveřejňovaných informací, a tudíž menší prostor pro nesprávnost, která by byla faktická. Z tohoto důvodu se objevují velmi zřídka. Pokud ovšem účetní rámec vyžaduje přímo nebo koncepčně daleko více zveřejňovaných informací (např. IFRS v oblasti finančních instrumentů nebo znehodnocení dlouhodobých aktiv), proces posuzování se může stát zdlouhavý a náročný.

U úsudkových nesprávností mají zjištění nedostatků různou váhu, přičemž ta nejtěžší rozhodnutí a diskuse s klienty jsou zřejmě u rozsahu a hloubky popisu v případě nejistot ohledně předpokladu pokračování v činnosti. Posuzování každého použitého obratu, sousloví nebo terminologie z hlediska jejich možného pochopení uživateli je jedním z vrcholů posuzování materiality, které auditor musí ustát, nejen vůči klientovi, ale i dokumentačně.

Nesprávnosti v příloze mohou být i indikací podvodného jednání. Auditor by měl zpozornět, pokud jsou sdělení v příloze u klíčových úsudkových oblastí zavádějící, matoucí nebo zcela chybí. Kromě již uvedeného rizika spojeného s pokračováním v činnosti jsou varovnými místy s nesprávnostmi např.:

- » spřízněné strany – rozsáhlé úvěry za nestandardních podmínek společností nebo členům vedení,
- » podmínky úvěrů – jakým způsobem se společnost vypořádá s blížící se splatností úvěru,
- » významné rezervy – proč společnost tvoří významnou rezervu na „podnikatelská rizika“.

Pochopitelně ne vždy jsou chyby v těchto oblastech způsobeny podvodem. Může se jednat o citlivá data, která si vedení společnosti nepřeje zveřejnit, např. z obchodních nebo osobních důvodů, což ovšem práci auditora nijak neulehčuje.

V souvislosti s nesprávnostmi ve zveřejňovaných informacích jsem zaznamenal i diskusi na téma⁷, zda mají být uvedeny i v přehledu shromážděných nesprávností. České účetní předpisy ani jiné běžné účetní rámce nevyžadují zveřejňování nevýznamných záležitostí. Pokud tedy auditori nakonec odsouhlasí, že daná chyba či opomenutí není významné, pak existuje názor, že se nejedná o nesprávnost, protože neexistuje požadavek na zveřejnění nepodstatných záležitostí. Opačný názor argumentuje tím, že auditori musí zjištěné chyby projednat, aby získali názor, zda jsou zjištěné nevýznamné, což je důvod, proč je zahrnovat do uvedeného přehledu. Osobně se přikláním k uvádění chyb ve zveřejňovaných informacích v přehledu nesprávností nejen z důvodu komunikace, ale i pro zdůraznění váhy, byť i nakonec nevýznamných zjištění, a pro jejich odstranění v následujících obdobích.

Vliv nesprávností na předchozí období

Samostatnou kapitolou při vyhodnocování dopadu zjištěných nesprávností jsou postupy auditora v případě, kdy dojde k závěru, že může existovat materiální nesprávnost i v počátečních zůstatcích nebo srovnávacích údajích. Tomuto tématu se věnuje podrobněji článek o zvláštních aspektech materiality.

Nesprávnosti způsobené podvodným jednáním

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, auditor musí posoudit⁸, zda odhalená chyba nebo skupina

chyb nenaznačuje existenci podvodu. Indikátory mohou být četnost v jedné oblasti nebo zjištění u položek, ke kterým auditor přiřadil zvýšené nebo významné riziko podvodu již při plánování auditu. Pokud naznačuje, je povinen předpokládat, že se nejedná o izolovanou záležitost. Z logiky auditu je nutno tyto nesprávnosti považovat prakticky vždy za individuálně kvalitativně významné, zejména pokud se týkají vedení společnosti, protože zpochybňují úplnost nebo pravdivost prohlášení či rovnou pravost záznamů. Kvantitativní posouzení ve vztahu k materialitě se tak v prvotní fázi prakticky nepoužije a vše je na odborném úsudku.

Ačkoliv doporučené postupy v případě podezření nebo prokázání podvodu přímo nesouvisí s tématem tohoto čísla, zmíním ten základní – nevyjadřovat se, pokud možno, k účetní závěrce do vyřešení situace takovým způsobem, že auditor je opět schopen potvrdit, že není v důsledku podvodu zkreslená.

Dokumentace

Auditor je povinen významné úsudky, mezi něž zcela jistě patří práce s materialitou při posuzování nesprávností, dokumentovat. Není překvapivé, že mezi ně patří:

- » hodnota jednoznačně nepodstatných nesprávností,
- » přehled opravených i neopravených nesprávností a
- » zdůvodnění, zda jsou neopravené chyby významné.

Dokumentace procesu hodnocení je zásadní pro podporu závěrů auditora. Lze souhlasit, že ne všechny úvahy lze „dostat na papír“, ale mělo by být pro jiného auditora či regulátora pochopitelné, proč k danému závěru došel.

Závěr

Vyhodnocení aspektů nesprávností zjištěných během auditu účetní závěrky ve vztahu k materialitě je kritickou součástí procesu auditu. ISA 450 poskytuje auditorům komplexní rámec pro toto posouzení. Někdy v rozhodování auditora mohou hrát roli i jiné externí faktory – dopad na efektivitu auditu, firemní kultura, zvýšené riziko dohlídky v případě nutnosti převykázání atp. To je ale na jiný článek. Nemělo by se zapomínat, že cílem celého procesu je výrok, zda účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz o účetní jednotce.

⁷ Materiality in the audit of financial statements, ICAEW, 2017.

⁸ Viz ISA 240 *Postupy auditorů související s podvodem při auditu účetní závěrky* odst. 34–37.

Použití materiality v závěru auditu

Jan Kellner

je partnerem ve společnosti Forvis Mazars Audit s.r.o. Dále je členem Dozorčí komise a Výboru pro metodiku auditu Komory auditorů ČR. Během své auditorské praxe získal zkušenosti s vedením komplexních zakázek v různých odvětvích. V současné době se specializuje na audit společností působících ve finančním sektoru a sektoru obchodu a služeb.

Materialita hraje klíčovou roli nejen při plánování a provádění auditu účetní závěrky, ale též v jeho samotném závěru, zejména pokud byly zjištěny určité nesprávnosti. Neopravené nesprávnosti mohou mít dopad na účetní závěrku, tj. mohou ji potenciálně činit materiálně nesprávnou. Zároveň ale všechny nesprávnosti zjištěné během auditu (ať již byly následně opraveny, nebo nikoliv) mohou mít též dopad na audit, tj. mohou být příčinou toho, že auditor nebude schopen získat dostatečné a vhodné důkazní informace umožňující vydat výrok bez výhrad. Ve finální fázi auditu pracuje auditor s materialitou jakožto hlavním měřítkem pro vytvoření svého závěru.

Shromáždění nesprávností

Auditor musí během auditu identifikovat všechny nesprávnosti, které mohou ovlivnit účetní závěrku. Tyto nesprávnosti mohou zahrnovat například chyby v ocenění aktiv, nesprávné vykazování závazků nebo opomenutí zveřejnění důležitých informací. Každá zjištěná nesprávnost musí být

zdokumentována a posouzena z hlediska její významnosti (materiality).

V rámci vyhodnocení neopravených nesprávností zjištěných při auditu běžného období musí auditor zvážit také kumulativní dopad neopravených nesprávností týkajících se předchozích období, který může mít (v součtu) významný vliv na účetní závěrku běžného období. Je to proto, že kumulativní nesprávnosti z předchozích období mohou být v běžném roce nakonec významné. Pokud například došlo k soustavné chybě ve způsobu, jakým účetní jednotka vypočítala odpisy, mohl by být kumulativní dopad na vykazované oprávký materiální. K vyhodnocení nesprávností týkajících se předchozích období existují obecně dvě metody: výsledková a bilanční.

Výsledková metoda (Rollover method)

Výsledková metoda bere úvahu vliv všech nesprávností (nesprávností běžného účetního období i neopravených nálezů z předchozích účetních období) na výsledek hospodaření jednotlivých vykazovaných období. Při výsledkové metodě musí auditorský tým zvážit období, z něhož nesprávnosti pocházejí.

Bilanční metoda (Iron curtain method)

Bilanční metoda se zaměřuje na dopad nesprávností na auditovanou rozvahu a přiřazuje částky potřebných oprav výhradně do výsledku hospodaření

běžného období. Při bilanční metodě auditorský tým posuzuje všechny nesprávnosti ke konci roku bez ohledu na období, z něhož pocházejí (běžné auditované období i předchozí období), a zabývá se jimi, jako by šlo o nesprávnosti běžného auditovaného roku.

České účetní předpisy neumožňují, aby oprava významných nesprávností předchozích období byla účtována do výsledku hospodaření běžného roku. Významné nesprávnosti minulých období musí být účtovány proti výsledku hospodaření minulých let spolu s přepracováním srovnávacích údajů předchozího období. Taková oprava účetních chyb odpovídá zmíněné výsledkové metodě. Proto by i auditor při hodnocení dopadu nesprávností měl primárně použít tuto metodu. Je však potřeba zdůraznit, že z pohledu rozvahy na konci běžného účetního období není mezi metodami rozdíl. V tomto smyslu tedy lze tvrdit, že při posuzování dopadu nesprávností na rozvalu auditor používá též bilanční metodu.

Bližší podrobnosti o použití materiality při vyhodnocování nesprávností jsou obsaženy v samostatném článku v tomto čísle.

Komunikace s vedením (managementem) a osobami pověřenými správou a řízením

Po identifikaci nesprávností auditor projedná své nálezy s vedením společnosti. Tato diskuse je klíčová pro zajištění, že vedení rozumí povaze a potenciálnímu dopadu nesprávností na účetní závěrku. Vedení a osoby pověřené správou a řízením musí chápat omezení týkající se míry přesnosti, kterou lze od auditu očekávat. Musí si také uvědomit, že audit neposkytuje absolutní jistotu, že účetní závěrka není významně zkreslená. Audit může v tomto ohledu poskytnout pouze přiměřenou jistotu.

Auditor musí zajistit, aby vedení a osoby pověřené správou a řízením byli informováni o neopravených nesprávnostech a o vlivu, který mohou mít jednotlivě nebo v souhrnu na jeho výrok, a požadovat, aby byly nesprávnosti opraveny. Auditor musí také informovat vedení a osoby pověřené správou a řízením o vlivu neopravených nesprávností týkajících se předchozích období.

Pokud auditor v průběhu auditu zjistí nesprávnosti, musí nejprve požádat vedení o opravu všech neopravených nesprávností. Všechny nesprávnosti s výjimkou těch, které jsou zjevně triviální (jednoznačně nepodstatné), musí včas sdělit vedení společnosti. Je nutné komunikovat včas, aby vedení bylo schopno vyhodnotit, zda se skutečně jedná o nesprávnosti, a informovat auditora, zda s nesprávností souhlasí, nebo ne. Pokud se vedení rozhodne neopravit nesprávnosti, je auditor povinen sdělit osobám pověřeným správou a řízením následující skutečnosti:

- » podrobnosti o neopravených nesprávnostech a vlivu, který mohou mít jednotlivě nebo v souhrnu na výrok auditora,
- » jednotlivé materiální neopravené nesprávnosti,
- » vliv neopravených nesprávností týkajících se předchozích období na příslušné skupiny transakcí, zůstatky účtů nebo zveřejněné informace a na účetní závěrku jako celek.

Vyhodnocení materiality

Před vyhodnocením vlivu neopravených nesprávností na účetní závěrku auditor musí přehodnotit stanovenou materialitu, aby potvrdil, zda je v kontextu finální účetní závěrky společnosti i nadále přiměřená.

Mezi faktory, které by mohly vést ke změně, patří:

- » Původní stanovení materiality již není vhodné v kontextu skutečných finančních výsledků společnosti (tato situace může nastat v případě, kdy bylo původní stanovení materiality založeno na odhadech finančních výsledků společnosti, protože skutečné finanční výsledky ještě nebyly známy).
- » Jsou k dispozici nové informace (např. očekávání uživatelů), které by auditora přiměly ke stanovení jiné částky (nebo částek).
- » Neočekávané nesprávnosti, které mohou způsobit překročení částky materiality pro danou skupinu transakcí, zůstatek účtu nebo zveřejnění.

Kdykoli je nutná revize, je auditor povinen zvážit a zdokumentovat dopad na vyhodnocení rizika a povahu, načasování a rozsah potřebných dalších auditorských postupů.

Písemná prohlášení

ISA 580 *Písemná prohlášení* upravuje požadavky na písemná prohlášení vedení, která potvrzují určité skutečnosti a závěry. V kontextu neopravených nesprávností je důležité, aby vedení poskytlo písemné prohlášení, že neopravené nesprávnosti nejsou materiální. Nesprávnosti, které musí být uvedeny v seznamu přiloženém k prohlášení vedení, jsou ty, které jednotlivě přesahují hranici jednoznačně nepodstatné nesprávnosti.

Výše uvedené písemné prohlášení je důležité z několika důvodů:

- » **Důkaz o vědomí nesprávností:** Písemná prohlášení od vedení poskytují důkaz, že vedení si je vědomo případných nesprávností v účetní závěrce a považuje je za nemateriální. To znamená, že vedení aktivně sleduje a hodnotí finanční informace.
- » **Zvýšení důvěry:** Tím, že vedení otevřeně přiznává a dokumentuje nesprávnosti, se zvyšuje důvěra v transparentnost účetních výkazů. Investoři, věřitelé a další zainteresované strany mohou mít větší jistotu, že účetní výkazy jsou přesné a spolehlivé.

- » **Potvrzení odpovědnosti:** Písemná prohlášení potvrzují, že vedení nese odpovědnost za přípravu a správnost účetní závěrky. To zahrnuje zajištění, že účetní závěrka je sestavena v souladu s příslušnými účetními standardy a předpisy.
- » **Závazek k přesnosti:** Vedení tímto prohlášením také potvrzuje svůj závazek k přesnosti a úplnosti finančních informací, což je klíčové pro důvěryhodnost účetní závěrky.
- » **Důkazní podpora:** Písemná prohlášení poskytují auditorovi důkazní podporu pro jeho závěry a hodnocení účetní závěrky. Auditor může tato prohlášení použít jako součást svého důkazního materiálu při posuzování, zda účetní závěrka poskytuje věrný a poctivý obraz finanční situace společnosti.
- » **Zajištění úplnosti informací:** Tato prohlášení také pomáhají auditorovi zajistit, že všechny relevantní informace byly poskytnuty a že vedení plně spolupracuje při auditu.

Za jistých okolností mohou mít vedení a osoby pověřené správou a řízením opačný názor na zaúčtování identifikovaných nesprávností a domnívat se, že se nejedná o nesprávnosti. V takovém případě mohou doplnit písemné prohlášení o nesouhlasné stanovisko s identifikovanými nesprávnostmi. I tak však musí vedení v prohlášení potvrdit, že případný dopad daných záležitostí není dle názoru vedení materiální. To auditora nezavazuje povinnosti utvořit si vlastní závěr týkající se dopadu neopravených nesprávností na účetní závěrku a dopadu všech zjištěných nesprávností na audit.

Je třeba, aby dopis s prohlášením podepsali jak členové vedení, tak osoby pověřené správou a řízením, a tím obě skupiny osob převzaly odpovědnost za neopravené nesprávnosti. Auditor musí zvážit role a funkce osob v rámci struktury společnosti, tak aby prohlášení bylo obdrženo od relevantních osob. Například osobami pověřenými správou a řízením jsou rovněž členové výboru pro audit (pokud je ustanoven), avšak ti prohlášení obvykle nepodepisují.

Dokumentace

Aby bylo možné vyhodnotit kombinovaný dopad různých neopravených nesprávností, je nutné je shrnout na jednom místě v pracovní dokumentaci v auditorském spisu. Auditor by měl připravit přinejmenším následující dokumentaci:

- » Hodnotu, pod kterou budou nesprávnosti považovány za jednoznačně nepodstatné nesprávnosti.
- » Všechny nesprávnosti identifikované v průběhu auditu a informaci, zda byly opraveny.
 - Přehled neopravených nesprávností, kromě jednoznačně nepodstatných nesprávností, týkající se faktických nesprávností a zároveň pravděpodobných nesprávností (ať už z hlediska úsudku auditora nebo extrapolovaných či předpokládaných nesprávností).
 - Všechny faktické a pravděpodobné nesprávnosti zjištěné auditorem během auditu, kromě jednoznačně nepodstatných nesprávností, které byly vedením opraveny.

- » Závěr auditora, zda jsou neopravené nesprávnosti materiální, ať už jednotlivě nebo v souhrnu, a podklady pro tento závěr.

Dovětek 1: Nemateriální vs. materiální vs. rozsáhlý dopad podle ISA

Při posuzování dopadů na zprávu auditora je důležité rozlišovat mezi nemateriálními, materiálními a rozsáhlými dopady.

Nemateriální dopady

Nemateriální dopady jsou ty, které nemají významný vliv na účetní závěrku nebo rozhodování uživatelů těchto účetních závěrek. ISA 320 *Materialita při plánování a provádění auditu* považuje za nemateriální dopady takové, které by nezměnily rozhodnutí uživatele účetní závěrky. Tyto dopady mohou zahrnovat drobné chyby nebo opomenutí, které nemají podstatný vliv na celkový obraz finanční situace společnosti. O takovýchto nesprávnostech není uživatel účetní závěrky prostřednictvím zprávy auditora nijak informován. Tyto záležitosti jsou předmětem komunikace pouze mezi auditorem, vedením a osobami pověřenými správou a řízením¹.

Materiální dopady

Materiální informace jsou takové, jejichž opomenutí nebo nesprávné uvedení by mohlo ovlivnit ekonomická rozhodnutí uživatelů přijatá na základě účetní závěrky. Materiální nesprávnost, není-li opravena, musí být reflektována ve zprávě auditora, protože narušuje věrný a poctivý obraz poskytovaný účetní závěrkou.

Rozsáhlé dopady

Rozsáhlé dopady jsou zvláštními případy materiálních dopadů. Dopad je považován za rozsáhlý, pokud dle úsudku auditora:

- » není omezen pouze na určité prvky, účty či položky účetní závěrky,
- » je-li omezen pouze na určité prvky, účty nebo položky účetní závěrky, jedná se o ty, které

¹ Platí za předpokladu, že tyto záležitosti nemají významný dopad na audit, neboli auditor získal dostatečné důkazní informace umožňující učinit závěr, že riziko existence materiálních nesprávností v účetní závěrce je akceptovatelně nízké, a tudíž bylo získáno potřebné auditní ujištění. Mohou totiž nastat situace, kdy zjištěné nesprávnosti jsou nemateriální, ale auditor přesto nezískal potřebné důkazní informace (typicky pokud byl testován pouze vzorek, který představuje relativně malou část celkové testované populace).

představují nebo mohou představovat podstatnou část účetní závěrky, nebo

- » v případě vysvětlujících a popisných informací zásadně ovlivňuje to, jak účetní závěrce porozumí její uživatelé.

Materiální nesprávnost, která má rozsáhlý dopad, musí být samozřejmě reflektována ve zprávě auditora. V případě materiální nesprávnosti (nebo nemožnosti získat dostatečné a vhodné důkazní informace ohledně záležitosti s rozsáhlým dopadem) již nepostačuje pouhá výhrada, nýbrž je nutné vydat záporný výrok (nebo odmítnutí výroku). Shrnutí možných modifikací výroku auditora je tedy následující:

Charakter záležitosti zakládající důvod pro modifikaci	Úsudek auditora ohledně dopadu nebo možného dopadu	
	Materiální, ale nikoli rozsáhlý	Materiální a rozsáhlý
Účetní závěrka je materiálně nesprávná	Výrok s výhradou	Záporný výrok
Nemožnost získat dostatečné a vhodné důkazní informace	Výrok s výhradou	Odmítnutí výroku

Zdroj: Mezinárodní auditorský standard ISA 705 *Modifikace výroku ve zprávě nezávislého auditora* odst. A1

Výrok s výhradou

Jak je znázorněno v tabulce, výrok s výhradou lze vyjádřit, pokud ze získaných důkazních informací lze vyvodit, že zjištěné nesprávnosti jsou jednotlivě nebo v souhrnu materiální, ale bez rozsáhlého dopadu na účetní závěrku, nebo v případech omezení schopnosti získat dostatečné a vhodné důkazní informace, přičemž případné dopady nezjištěných nesprávností na účetní závěrku by mohly být materiální, ale ne rozsáhlé.

Záporný výrok

Záporný výrok auditor vyjadřuje, pokud jsou nesprávnosti, ať už jednotlivě nebo v souhrnu, materiální a s rozsáhlým dopadem na účetní závěrku.

Odmítnutí výroku

Pokud nejsme schopni získat dostatečné a vhodné důkazní informace, o které bychom mohli opřít svůj výrok, a pokud dojdeme k závěru, že případné

dopady nezjištěných nesprávností na účetní závěrku by mohly být materiální a rozsáhlé, máme povinnost odmítnout vydání výroku. V mimořádně vzácných případech mohou vést k odmítnutí výroku okolnosti možného vzájemného působení nejistot a možného kumulativního dopadu, který by to mohlo mít na účetní závěrku.

Komunikace s vedením a osobami pověřenými správou a řízením

O okolnostech vedoucích k modifikaci výroku je nutné informovat osoby pověřené správou a řízením, aby měly možnost poskytnout další informace a vysvětlení týkající se záležitostí vedoucích k modifikaci.

Dovětek 2: Materialita u auditu subjektů veřejného zájmu

Pro subjekty veřejného zájmu (Public Interest Entities – PIE) je důležité, aby výbor pro audit byl informován o všech materiálních záležitostech, které mohou ovlivnit účetní závěrku. Klíčové povinnosti auditora vztahující se ke komunikaci s výborem pro audit související s materialitou jsou definované v nařízení č. 537/2014 o specifických požadavcích na povinný audit subjektů veřejného zájmu a o zrušení rozhodnutí Komise 2005/909/ES ve znění pozdějších předpisů.

Auditor musí pravidelně informovat výbor pro audit o průběhu auditu, zjištěných nesprávnostech a jejich hodnocení z hlediska materiality.

Dodatečná zpráva určená výboru pro audit

Statutární auditoři nebo auditorské společnosti provádějící povinný audit subjektů veřejného zájmu jsou povinni dle nařízení EU č. 537/2014 předložit výboru pro audit auditovaného subjektu tzv. Dodatečnou zprávu určenou výboru pro audit. Tato zpráva musí mimo jiného obsahovat kvantitativní úroveň významnosti (materialitu) použitou pro účetní závěrku jakožto celek při provedení povinného auditu a případně úroveň či úrovně významnosti pro konkrétní kategorie transakcí, zůstatků účtů nebo údajů jakož i kvalitativní faktory zohledněné při stanovování úrovně materiality. Dále musí obsahovat podrobnosti o všech významných nesprávnostech a jejich dopadu na účetní závěrku.

Zvláštní aspekty materiality

Mgr. Lenka Bízová

je senior manažerkou ve společnosti EY a zaměřuje se na audit v oblasti finančních institucí, především bank, pojišťoven a investičních společností podle IFRS i českých účetních standardů. Vystudovala ekonomii se zaměřením na finance a bankovníctví na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a získala další certifikaci při ACCA (Association of Certified Chartered Accountants). Je také statutární auditorkou.

V praxi se lze setkat s mnoha různými okolnostmi, při kterých je audit prováděn, a využívá se při nich tudíž koncept materiality. V následujícím textu se budeme zabývat situacemi, které se v praxi vyskytují často a u nichž má stanovení materiality mnoho specifik. Bude se jednat o stanovení materiality v kontextu skupinového auditu, dále popíšeme klíčová hlediska při stanovení materiality u subjektů, které působí ve finančním sektoru, a na závěr stručně shrneme specifika vzhledem k auditu počátečních zůstatků.

Významnost (materialita) v kontextu skupinového auditu

Skupinový auditor potřebuje pracovat s materialitou na několika úrovních. Jednak pro stanovení materiality pro konsolidovanou účetní závěrku jako celek a zároveň alokuje materialitu také pro účely auditu komponentů skupiny. Pro stanovení materiality, prováděcí materiality i hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti platí pro konsolidovanou účetní závěrku stejná pravidla jako pro individuální účetní závěrku. Hlavní odlišnost spočívá v tom, jakým způsobem skupinovou materialitu zohlednit pro audit jednotlivých složek (významných účtů nebo konsolidovaných

společností) konsolidované účetní závěrky tak, aby stále platilo, že součet neopravených a neodhalených nesprávností nepovede k materiální chybě v konsolidovaných účetních výkazech.

Stanovení materiality pro testování na centrální úrovni

V rámci auditu konsolidované účetní závěrky se vyskytují oblasti, které testuje skupinový auditor napřímo. Jedná se obvykle o dopad akvizic nebo změny vlastnických podílů ve skupině a s tím související rozeznání goodwillu, dále pak o samotnou konsolidaci a úpravy, které se v konsolidaci provádějí. Tento postup vychází ze standardu ISA 600 (revidované znění) *Specifické aspekty auditů účetních závěrek skupiny (včetně prací provedených auditory složek)*, kde je role skupinového auditora detailně upravena. Pro tyto účely auditor použije stejnou hladinu materiality, prováděcí materiality i hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti jako pro konsolidovanou účetní závěrku jako celek. Jedná se o účty nebo skupiny transakcí, které skupinový auditor zpravidla testuje jako jeden celek, a použití skupinových hladin významnosti je tedy v tomto případě relevantní.

Stanovení materiality pro komponenty skupiny – dceřiné společnosti

Pro audit jednotlivých komponentů (zde specificky dceřiných společností) auditor alokuje hladinu prováděcí materiality a také hranici pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti. Celková výše materiality pro účetní výkazy jako celek je určena jen jednou na skupinové úrovni pro konsolidovanou účetní závěrku, jelikož

na této úrovni posuzujeme dopad neopravených nesprávností na ekonomické rozhodování uživatelů této konsolidované účetní závěrky. Abychom mohli takový závěr učinit, je potřeba zajistit, aby auditor jednotlivých komponentů skupiny použil materialitu, která bude stejná nebo nižší, než je skupinová prováděcí materialita, a bude odpovídat velikosti a rizikovosti každého komponentu. Alokace prováděcí materiality na komponenty ve skupině je jednou z nejdůležitějších součástí skupinového auditu a dále se budeme podrobněji zabývat jednotlivými kroky tohoto procesu.

Alokace výše prováděcí materiality bude záviset jednak na velikosti daného komponentu a jednak na rizicích, která pro daný komponent identifikujeme.

Alokace prováděcí materiality podle velikosti komponentů

Zohlednění relativní velikosti komponentů v rámci skupiny je pro alokování výše prováděcí materiality důležité proto, aby provedené auditní testy zohledňovaly objem a výši transakcí, o kterých daný komponent účtuje. V případě, že by hladina prováděcí materiality byla příliš vysoká, znamenalo by to, že provedené auditní postupy nemusí být dostatečné pro odhalení nesprávností, které mohou být v kumulativní výši pro konsolidovanou účetní závěrku materiální.

V praktické rovině může alokace prováděcí materiality probíhat tak, že auditor určí interval odpovídající relativní velikosti komponentu, v rámci kterého pak volí výslednou alokovanou prováděcí materialitu. Například pro komponent, který představuje 25 % podílu na celé skupině, může auditor určit interval mezi 40 a 50 % skupinové prováděcí materiality. Konkrétní bod v intervalu je pak určen na základě charakteristik komponentu, především vyhodnocení rizik pro skupinu, kterému se budeme podrobněji věnovat v další části článku. Uvedená hranice je pouze ilustrativní, odrážející pozorovanou praxi, a není

ve standardech specificky stanovená. Je tak zřejmé, že stanovení takového intervalu i určení finálního procenta vyžaduje velkou míru auditorova odborného úsudku.

Dalším aspektem, který musí skupinový auditor zvážit, je báze, na základě které se určí velikost komponentu vůči celé skupině. V prvním kroku by měl auditor velikost posoudit na základě báze, která byla použita pro výpočet skupinové materiality. Pokud byla skupinová materialita určena jako procento ze zisku před zdaněním, určí auditor podíl zisku před zdaněním (po vyloučení vnitroskupinových transakcí) každého komponentu na zisku před zdaněním celé skupiny a tato relativní velikost pak určí, jak velkou část skupinové prováděcí materiality mu skupinový auditor alokuje. Použití jednotné báze pro všechny komponenty ve skupině však nemusí vést ke správnému výsledku. Mohou nastat například tyto situace:

- » Některé komponenty mohou být ztrátové nebo jejich zisk a provozní marže jsou v porovnání se zbytkem skupiny velmi malé. Alokaci prováděcí materiality v tomto případě nelze podle zisku před zdaněním smysluplně provést a je třeba najít jiné vhodné kritérium pro posouzení velikosti komponentu v rámci skupiny.

- » Jednotlivé komponenty fungují v různých odvětvích a mají velmi odlišnou strukturu účetních výkazů. Například společnosti, jejichž hlavní činností je nákup a prodej zboží, budou vykazovat významné obraty výnosů a nákladů ve výsledovce, ale budou mít obvykle menší bilanční sumu obsahující především krátkodobá aktiva a závazky. Naopak výrobní společnost může mít objem výnosů a nákladů v porovnání s bilanční sumou menší. Pokud tomu odpovídá i menší celková ziskovost (ovlivněna například významnými odpisy dlouhodobého hmotného majetku), může stanovení velikosti podle zisku před zdaněním vést k disproporční hladině prováděcí materiality s ohledem na velikost bilanční sumy.
- » V rámci skupin často existují společnosti, které jsou založeny za zvláštním účelem, například holdingové společnosti, servisní organizace poskytující administrativní služby, vývoj skupinových IT systémů. Primárním cílem takových společností ve skupině obvykle nebývá generování zisku a prováděcí materialitu bude potřeba stanovit specificky s ohledem na činnost společnosti a její roli v celé skupině.

Kromě výběru vhodné báze pro posouzení velikosti komponentu může auditor také řešit situaci, kdy skupina obsahuje velký počet malých komponentů, jejichž kumulovaný příspěvek do konsolidované účetní závěrky je ovšem velmi významný. V takovém případě je potřeba jednak rozhodnout, které komponenty bude potřeba pro účely skupinového auditu testovat, a v druhém kroku alokovat přiměřenou prováděcí materialitu. Komponenty, které jsou v rámci skupiny relativně malé, nesou obvykle nižší míru rizika. Nesprávnost, která by mohla být materiální pro celou skupinu, by zpravidla znamenala velmi významný zásah v jejich samostatné účetní závěrce, a tím pádem by byla snáze odhalitelná. Na druhou stranu v případě, že je kumulovaný dopad malých komponentů v konsolidovaných účetních výkazech významný, nelze jejich testování zcela vynechat. Rozsah testování komponentů bude určen jinými kritérii, než je pouze velikost, především jejich rizikovostí, historií zjištěných nesprávností v minulých letech, zda a jak se na jejich činnosti skupinový management přímo podílí atd. Hladina prováděcí materiality pro tyto komponenty pak bude představovat nízké procento celkové prováděcí materiality a může být i pod úrovní hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti.

Z uvedeného vyplývá, že alokace prováděcí materiality podle velikosti komponentu ve skupině může být velmi komplexní a vyžaduje detailní porozumění činnosti jednotlivých komponentů a struktury účetních výkazů komponentů v kontextu celé skupiny.

Alokace prováděcí materiality podle rizikovosti komponentu

Vedle velikosti komponentu je pro určení výše prováděcí materiality potřeba zohlednit také riziko komponentu pro konsolidované účetní výkazy. Pro tyto účely typicky posuzujeme následující faktory:

- » Rizika identifikovaná na úrovni skupiny, která jsou relevantní pro daný komponent (například riziko spojené s rozeznáváním výnosů).
- » Rizika specifická pro daný komponent, především:
 - počet a výši opravených a neopravených nesprávností v minulých letech,
 - fungování vnitřního kontrolního prostředí,
 - významné změny v obchodním modelu, procesech a kontrolním prostředí, v odvětví, ve kterém komponent působí, nebo v používaném účetním rámci se specifickým dopadem na daný komponent,
 - přítomnost dalších rizik nebo významných odhadů nad rámec těch identifikovaných na skupinové úrovni.
- » Způsob, jakým je komponent řízený ze skupiny a jak silnému dohledu ze strany skupinového managementu komponent podléhá.

Posouzení uvedených rizikových faktorů pak umožní skupinovému auditorovi stanovit očekávání ohledně výskytu nesprávností v účetní závěrce komponentu a přizpůsobit tomu úroveň prováděcí materiality pro daný komponent.

Alokace hladiny pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti

Hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti stanovená pro skupinu jako celek se obvykle používá i pro audit jednotlivých komponentů. Tato hranice vyjadřuje částku, od které se kumulují zjištěné nesprávnosti k posouzení jejich dopadu na konsolidovanou účetní závěrku jako celek, a nepoužívá se ke stanovení rozsahu auditních prací (k tomuto účelu je určena prováděcí materialita). Proto se obvykle tato hranice napříč komponenty ve skupině používá ve stejné výši. Výjimkou mohou být velmi malé komponenty, které skupinový auditor zahrnul do rozsahu testování a u nichž

může tato hranice představovat významnou část jejich bilanční sumy nebo výnosů. Dále pak může nastat situace, kdy skupinový auditor vidí specifické riziko vysoké frekvence nesprávností pod touto hranicí, které by mohly být kumulativně pro skupinu materiální, případně může vedení skupiny pro vybrané komponenty nebo oblasti očekávat, že bude seznámeno s rozdíly nižšími, než by byla tato hranice. V těchto situacích skupinový auditor hranici pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti adekvátně sníží.

Vztah prováděcí materiality alokované v rámci skupinového auditu a prováděcí materiality stanovené pro účely statutárního auditu komponentu

V kontextu skupinového auditu často nastává situace, kdy auditor komponentu souběžně provádí statutární audit samostatné účetní závěrky a pro tyto účely si stanoví vlastní materialitu. Ta je závislá na očekávání uživatelů účetních výkazů této nekonsolidované účetní závěrky a může se v některých případech lišit od pohledu uživatelů účetních výkazů celé skupiny.

Pro účely statutárního auditu by měl auditor komponentu zohlednit výši alokované skupinové prováděcí materiality i použitou bázi. V případě, že by alokovaná prováděcí materialita byla nižší než statutární prováděcí materialita, měl by auditor komponentu porozumět důvodům, jak byla skupinová prováděcí materialita alokovaná, a zvážit

dopad na jím stanovenou statutární prováděcí materialitu. Skupinová materialita alokovaná na jednotlivý komponent odráží pohled vlastníka jako významného uživatele účetních výkazů komponentu, a pro stanovení vyšší statutární materiality by tak měly existovat specifické důvody, které by měl auditor řádně popsat ve svém spisu.

Stanovení materiality pro komponenty skupiny – přidružené společnosti

Pro alokaci prováděcí materiality a hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti u přidružené společnosti konsolidované metodou ekvivalence postupuje skupinový auditor stejně jako u dceřiné společnosti s tím rozdílem, že by měl v posledním kroku zvážit úpravu těchto částek o podíl, který skupina v přidruženém podniku drží. Metodou ekvivalence skupina konsoliduje podíl na čistých aktivech a na čistém zisku přidruženého podniku.

Způsob alokace prováděcí materiality pro přidružené společnosti si můžeme ukázat na jednoduchém příkladu. Prováděcí materialitu v prvním kroku vypočítáme stejným způsobem, jako by se jednalo o dceřinou společnost, a předpokládejme, že bude určena na 100 mil. Kč, hranice pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti pak na 10 mil. Kč. Skupina drží 25% podíl v přidružené společnosti. Auditor může v tomto případě zvážit navýšení alokované prováděcí materiality na 400 mil. Kč (100/0,25) a hranice

pro jednoznačně nepodstatné nesprávnosti na 40 mil. Kč (10/0,25). K takové úpravě je zapotřebí odborný úsudek auditora, aby nenastala situace, kdy budou výsledné alokované částky disproporčně vysoké vzhledem k samostatným účetním výkazům přidružené společnosti.

Materialita v prostředí finančních institucí

Finanční instituce představují specifickou skupinu účetních jednotek, u nichž se struktura účetních výkazů významně liší od jiných společností, což je dáno kromě povahy jejich činnosti i odlišným rámcem pro vykazování (vyhlášky č. 501/2002 a č. 502/2002 Sb.). Zároveň se jedná o odvětví, která jsou významným způsobem regulovaná, a pohled a požadavky regulátora hrají významnou roli při stanovení báze a procenta, které se pro určení materiality použije. Budeme se blíže věnovat třem hlavním skupinám finančních institucí, které na našem trhu působí – bankám, pojišťovnam a investičním fondům.

Stanovení materiality pro banky

Banky v českém prostředí jsou financovány především vklady klientů, které představují typicky nejvýznamnější složku pasiv bank. Tyto zdroje pak slouží k poskytování úvěrů, případně jsou investovány do jiných finančních nástrojů. Největší položky ve výsledovce bank obvykle tvoří výnosové a nákladové úroky nebo poplatky a náklady na kreditní riziko (tvorbu/rozpuštění opravných položek k poskytnutým úvěrům). Banky spadají pod regulaci České národní banky a z pohledu regulátora je klíčová výše regulatorního kapitálu, jehož významným vstupem je účetní výše vlastního kapitálu. Dalším významným uživatelem účetních výkazů jsou vlastníci bank, kteří se typicky zaměřují na ziskovost banky a dividendovou výplacitu kapacitu. Banky jsou také dle zákona o účetnictví považovány za subjekt veřejného zájmu.

Báze pro stanovení materiality pro audit banky bývá různá a je třeba ji vyhodnotit v kontextu specifických podmínek každé banky. Jednou z možností může být zisk před zdaněním, který může být důležitým měřítkem pro akcionáře, ale i ostatní uživatele účetních výkazů (regulátoři, klienti), jelikož ukazuje na finanční sílu a stabilitu banky. Na druhou stranu pokud je zisk před zdaněním volatilní, banka je ve ztrátě nebo operuje

s velmi nízkou marží, může vést použití zisku před zdaněním k neproporčně nízké materialitě vzhledem k objemu transakcí a celkové bilanční sumě banky.

Další možností je zvolit jako bázi výši vlastního kapitálu, který je významným ukazatelem pro regulátora a zároveň představuje dividendovou výplacitu kapacitu pro akcionáře a ukazatel finanční stability pro klienty.

Pokud je banka v rychlé fázi růstu a hlavním měřítkem pro měření výkonnosti pro akcionáře je celkový objem transakcí, je možné zvolit jako základ pro výpočet materiality výnosy. Toto platí především v případě, kdy je banka v počátečních letech po svém založení a výše kapitálu významněji převyšuje minimální požadavek ze strany regulátora (to nastává především z důvodu vysoké požadované nominální výše kapitálu po založení banky vůči objemu transakcí).

Aktiva banky představují především poskytnuté úvěry nebo investice do jiných finančních nástrojů, významnou část ale mohou představovat mezibankovní vklady a repo operace. Ty mohou být volatilní a banka může do značné míry jejich výši ovlivnit. Rovněž bilanční suma bank je obvykle velmi významná v porovnání s objemem transakcí ve výsledovce nebo vlastním kapitálem. Proto se obvykle celková aktiva jako báze pro výpočet materiality bank nepoužívají, mohou vést k disproporčně velké materialitě.

Co se týče procenta, které se aplikuje na bázi pro výpočet materiality, vzhledem ke zvýšenému riziku spojenému s auditem bank (jde o subjekt veřejného zájmu a je předmětem regulace) obvykle auditor volí nižší procento z intervalu, který je pro danou bázi možný. Pro tyto účely je potřeba sledovat komunikaci, kterou banka vedla s regulátorem, případně jinými uživateli účetních výkazů. Může z ní být patrné, od jaké hranice (nominální nebo relativní) tito uživatelé posuzují dopad na účetní závěrku jako významný, a tuto informaci je potřeba zohlednit pro stanovení výše materiality pro danou banku.

Stanovení materiality pro pojišťovny

Pojišťovny mohou působit v životním nebo neživotním odvětví a pro každý z těchto segmentů má určení materiality svá specifika. Pojišťovny jsou stejně jako banky subjekty veřejného zájmu a podléhají regulaci České národní banky (především z pohledu jejich regulatorního kapitálu).

Neživotní pojišťovny

Neživotní pojišťovny poskytují typicky pojištění, které je krátkodobého charakteru (délka pojistných smluv obvykle nepřekračuje jeden rok), a jejich aktiva slouží primárně ke krytí rezerv na pojistná plnění. Tomu by měla odpovídat i jejich likvidita. Jen menší část rezerv slouží k dlouhodobým investicím.

Stejně jako u bank zvažujeme vhodnost použití zisku před zdaněním, což bývá ukazatel, který sledují akcionáři, regulátor i klienti. Dalším významným ukazatelem výkonnosti neživotních pojišťoven bývá objem hrubého předepsaného pojistného, který reprezentuje objem transakcí, které neživotní pojišťovna za dané období uzavírá. Posuzuje se podle něj tržní podíl neživotních pojišťoven a je základním předpokladem pro ziskovost a finanční stabilitu pojišťovny. V některých případech může být vhodnouází pro výpočet materiality vlastní kapitál, a to hlavně v situaci, kdy je pojišťovna na hraně s plněním regulatorních požadavků na výši kapitálu. Použití předepsaného pojistného může v tomto případě vést k příliš vysoké materialitě, při níž by mohly zůstat neodhalené nesprávnosti, které by po jejich opravení vedly k porušení regulatorních kapitálových požadavků. Objem aktiv se vzhledem ke krátkodobému charakteru smluv neživotního pojištění obvykle jako báze pro výpočet materiality nepoužívá.

Životní pojišťovny

Životní pojišťovny jsou svým charakterem odlišné a uzavírané smlouvy jsou dlouhodobého charakteru, často trvající i 20 nebo 30 let. Průběžně placené pojistné životní pojišťovny investují s dlouhodobým výhledem a bilanční sumy životních pojišťoven bývají obvykle velmi významné, jelikož v sobě obsahují kumulované pojistné placené po dlouhou dobu, které je investované a bude klientům vyplaceno v dlouhém časovém horizontu.

Při stanovení báze pro výpočet materiality opět uvažujeme zisk před zdaněním nebo objem vlastního kapitálu. Životní pojišťovny jsou vzhledem ke struktuře svých aktiv vystaveny významné krátkodobé volatilitě z přecenění těchto aktiv a jako

alternativní bázi pro výpočet materiality je možné považovat právě celková aktiva. Ta, podobně jako upsané pojistné u neživotních pojišťoven, vyjadřují objem spravovaného pojistného, podíl na trhu životních pojišťoven a jsou výchozím parametrem pro ziskovost a kapitálovou sílu životních pojišťoven. Upsané pojistné se obvykle pro výpočet materiality životních pojišťoven neuvažuje i vzhledem ke způsobu jeho účtování (předepsané pojistné se rozeznává ve výši, ve které bylo zaplacené).

U procenta aplikovaného na bázi pro výpočet materiality platí podobně jako u bank, že se bude nacházet na spodní hranici intervalu vzhledem k tomu, že se jedná o subjekt veřejného zájmu, který je zároveň regulovaný.

Stanovení materiality pro investiční fondy

Investiční fondy mají za cíl investovat prostředky získané od investorů a tím je zhodnotit. Klíčovým ukazatelem, který toto zhodnocení vyjadřuje, je hodnota vlastního kapitálu / čistých aktiv fondu na jeden vydaný podílový list / investiční akcii. Hlavním parametrem, který uživatelé účetních výkazů (primárně investoři) sledují, je vlastní kapitál fondu. Investiční fondy jsou regulované Českou národní bankou a nejsou subjektem veřejného zájmu (s výjimkou fondů, které jsou emitenty cenných papírů, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu v rámci EU). Vlastní kapitál je zde chápán jako podíl investorů na čistých aktivech fondu a v účetním pohledu se může jednat přímo o vlastní kapitál, nebo závazek fondu vůči investorům v případě, že charakteristiky vydaných podílových listů / investičních akcií nesplňují kritéria pro klasifikaci jako vlastní kapitál.

Z uvedeného vyplývá vlastní kapitál fondu jako nejvhodnější báze pro stanovení materiality. Procento, které na tuto bázi aplikujeme, bude typicky na spodní hranici intervalu, jelikož se jedná o regulovaný subjekt. Jedním z pohledů, který lze uplatnit pro výběr specifického procenta, je zohlednění charakteristik investic fondu. Například pokud fond investuje velmi konzervativně, roční zhodnocení bývá nižší než u jiných typů fondů a lze očekávat, že i investoři budou ochotni akceptovat menší chybu, jelikož i ta bude představovat větší podíl na jejich celkovém zhodnocení investice. Naopak investoři fondů s rizikovějším profilem obvykle očekávají větší volatilitu hodnoty svých investic a větší hodnota materiality představuje relativně menší podíl na očekávaném zhodnocení ve srovnání s konzervativní investiční strategií.

Materialita vzhledem k údajům za předcházející období

Na údaje za předcházející období můžeme v rámci auditu nahlížet různými způsoby – buď jako na srovnávací údaje za předcházející období vykázané v účetní závěrce, nebo jako na počáteční zůstatky k prvnímu dni běžného období, které posuzujeme v rámci prvoroční zakázky nebo v situaci, kdy společnost prvně splnila povinnost auditu a v předchozích letech nebyla nikdy auditována.

Celková materialita pro potřeby auditu je vždy

stanovena stejným způsobem a je primárně odvozena od údajů za běžné účetní období, bez ohledu na charakter posouzení počátečních zůstatků daného účetního období. Aspekt počátečních zůstatků se však může promítnout do stanovení prováděcí materiality, jelikož v té by se mělo promítnout auditorovo očekávání ohledně výskytu nesprávností v daném účetním období, jehož vstupem jsou primárně zjištěné nesprávnosti v rámci minulého auditu. Pokud audit předchozího roku auditor neprováděl, je obtížnější takové očekávání stanovit. Proto je typické, že u prvoročních zakázek auditor nastavuje prováděcí materialitu spíše níže.

Rozsah testů a auditní strategii nad testováním počátečních zůstatků (není-li potřebné ujištění o počátečních zůstatcích získáno posouzením spisu předchozího auditora) auditor posuzuje optikou materiality běžného účetního období.

Pokud v rámci auditu objeví auditor nesprávnost, která se vztahuje k počátečním zůstatkům nebo srovnávacím údajům, je potřeba významnost této nesprávnosti posoudit optikou materiality za běžné období. Pokud je nesprávnost vyhodnocena jako významná z pohledu účetní závěrky běžného období, měla by být opravena jako chyba minulých let a vykázána v souladu s požadavky příslušného účetního rámce. Pokud společnost významnou nesprávnost minulých let neopraví, posoudí auditor dopad této skutečnosti na zprávu auditora.

Dvojí významnost z pohledu účetní jednotky vs. materialita při ověřování zprávy o udržitelnosti

Ing. Klára Lukešová

je absolventkou Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze, kde pokračuje v doktorském studiu na katedře finančního účetnictví a auditingu. Její výzkum se zaměřuje na vykazování a audit ESG. Jako statutární auditorka registrovaná Komorou auditorů ČR má oprávnění poskytovat auditorské služby v oblasti ověřování zpráv o udržitelnosti. Odborné zkušenosti získala během různorodých zakázek zaměřených na finanční audit a účetní poradenství. V současnosti působí v oddělení metodiky Komory auditorů ČR, kterou mimo jiné zastupuje v rámci Sustainability Policy Group při Accountancy Europe. Aktivně se také podílí na školení zaměřeném na ověřování zpráv o udržitelnosti.

Povinnost vyhotovovat zprávu o udržitelnosti zavádí evropská směrnice CSRD¹. Její transpozice do české legislativy probíhá postupně ve dvou vlnách v rámci novel zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „ZoÚ“), které se snaží držet minimálních požadavků směrnice. Druhá vlna transpozice nebyla prozatím schválena. Požadavky na vyhotovení zprávy o udržitelnosti jsou aktuálně vymezeny v části osmé ZoÚ².

Zprávu o udržitelnosti budou postupně dle CSRD v jednotlivých letech vyhotovovat velké účetní jednotky, dále střední nebo malé účetní jednotky, které jsou kótované na evropském regulovaném trhu. Tyto podniky musí být obchodní společností, spořitelním a úvěrním družstvem nebo pojišťovnou. Mezi dotčené podniky nepatří družstva (pokud nejsou spořitelním a úvěrním družstvem) ani investiční fondy.

Podávání konsolidovaných zpráv o udržitelnosti se týká mateřských podniků velké skupiny

účetních jednotek. Dceřinné podniky, které nemají obchodované cenné papíry na evropském regulovaném trhu, mohou při konsolidaci mateřským podnikem využít výjimku z povinnosti vyhotovovat zprávu o udržitelnosti, která je vázána na splnění zákonných podmínek. Podniky s povinností vyhotovovat konsolidovanou zprávu o udržitelnosti budou požadovat informace o udržitelnosti od konsolidovaných subjektů a dále (i v případě vyhotovování zprávy o udržitelnosti) též od subjektů v jejich hodnotovém řetězci. Nová regulace tedy bude mít nepřímý dopad i na menší účetní jednotky.

Dotčené podniky budou formou zprávy o udržitelnosti informovat o svých významných dopadech, rizicích a příležitostech v souvislosti s otázkami udržitelnosti v oblasti environmentální, sociální a v oblasti správy a řízení podniku (souhrnně často označováno zkratkou ESG).

Podniky budou muset zprávu o udržitelnosti vyhotovovat v souladu s evropskými standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti (dále jen „ESRS“)³, z nichž vychází mimo jiné koncept dvojí významnosti (někdy též dvojí materialita). Proces hodnocení dvojí významnosti, který je založen na objektivních

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022, kterou se mění nařízení (EU) č. 537/2014, směrnice 2004/109/ES, směrnice 2006/43/ES a směrnice 2013/34/EU, pokud jde o podávání zpráv podniků o udržitelnosti.

² § 32f až § 32l.

³ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/2772 ze dne 31. července 2023, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU, pokud jde o standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti.

kritériích, je stěžejní pro vykazování informací o udržitelnosti souvisejících s významnými dopady, riziky a příležitostmi (impacts, risks and opportunities; dále i jen „IRO“). Pohled dvojí významnosti lze použít jako jediný „filtr“ pro určení těch informací, které podnik zveřejní ve zprávě o udržitelnosti. Jedná se o rozšířenější záběr vykazovaných informací než při uplatňování principu finanční významnosti při sestavování účetní závěrky.

Požadavek směrnice CSRD na povinné ověřování zpráv o udržitelnosti je implementován v rámci ustanovení § 21 odst. 8 ZoÚ. Prozatím se jedná o ověření poskytující omezené ujištění dle § 2a zákona č. 93/2009, o auditorech, ve znění pozdějších předpisů. Očekává se, že se postupně přejde na ověření poskytující přiměřenou jistotu, jako je tomu u ověření účetní závěrky.

Auditor se má mimo jiné vyjádřit k postupu pro určování informací vykazovaných podle ESRS, tzn. vyjádřit se ke vhodnosti postupu při hodnocení dvojí významnosti. Proto by měl auditor dobře porozumět konceptu dvojí významnosti a zároveň rozdílu mezi dvojí významností a materialitou, kterou využívá při plánování a provádění ověřovací zakázky a při vyhodnocování materiálních nesprávností.

Koncept dvojí významnosti v ESRS

Posouzení dvojí významnosti je nezbytný výchozí bod k tomu, aby podnik určil významné dopady, rizika a příležitosti, o nichž má být podána zpráva o udržitelnosti. Dvojí významnost zahrnuje dva rozměry, jednak významnost dopadů a jednak finanční významnost. Otázka udržitelnosti splňuje kritérium dvojí významnosti, pokud je významná z hlediska dopadu, z finančního hlediska nebo z obou těchto hledisek (viz obrázek 1). Posuzování těchto hledisek je vzájemně propojené a je třeba zvážit jejich vzájemnou závislost.

Dopady podniku na společnost nebo životní prostředí v důsledku jeho běžné činnosti, změny strategie či opatření přijatých za účelem řešení těchto dopadů, nové regulace, nedostatku lidských zdrojů či surovin apod. mohou vést k rizikům a/nebo příležitostem. Významná rizika a příležitosti se velmi často odvíjejí od dopadů a závislostí. K posouzení významnosti dopadů, rizik a příležitostí slouží také výsledky postupu náležité péče, který vychází z mezinárodních nástrojů obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv a z pokynů OECD pro nadnárodní podniky.

Významnost dopadů

Otázku udržitelnosti považujeme z hlediska dopadu za významnou, týká-li se významných skutečných nebo potenciálních, pozitivních nebo negativních dopadů podniku na společnost nebo životní prostředí. Dopady se hodnotí v krátkodobém,

Obrázek 1: Ilustrativní rozsah dvojí významnosti a prolínání dopadové a finanční významnosti

Tabulka 1: Posuzování významnosti dopadů

Negativní dopady		Pozitivní dopady	
skutečné	možné	skutečné	možné
závažnost	závažnost a pravděpodobnost	míra a rozsah	míra, rozsah a pravděpodobnost

střednědobém a v dlouhodobém horizontu a zahrnují se dopady vyvolané vlastní činností i hodnotovým řetězcem podniku. Při posuzování významnosti negativního dopadu se vychází z postupu náležité péče podniku.

Jak je uvedeno v tabulce 1, v případě skutečných negativních dopadů je významnost založena na závažnosti dopadu, zatímco významnost potenciálních negativních dopadů je založena na závažnosti a pravděpodobnosti dopadu. Kritérium závažnosti dopadu závisí na jejich míře, rozsahu a nenapravitelnosti. U potenciálního negativního dopadu na lidská práva má závažnost dopadu přednost před jeho pravděpodobností.

V případě skutečných pozitivních dopadů je významnost založena na jejich míře a rozsahu, zatímco u potenciálních pozitivních dopadů je založena na míře, rozsahu a pravděpodobnosti dopadu.

Jako příklad významného dopadu lze uvést problémy s dětskou prací nebo nebezpečnými podmínkami v rámci hodnotového řetězce v rozvojových zemích, které mohou mít zásadní sociální dopad, přestože podnik nemusí nést bezprostřední finanční důsledky. Dále např. pokud činnost podniku či hodnotového řetězce v papírenském průmyslu způsobuje odlesňování, může mít podnik významný dopad na životní prostředí bez finančních důsledků (například v oblastech bez příslušné regulace), který je nutný v jeho zprávě o udržitelnosti zohlednit.

Finanční významnost

Finanční významnost pro podávání zpráv o udržitelnosti rozšiřuje rozsah významnosti, který se používá při určování informací, které by měly být zahrnuty v účetní závěrce podniku. Informace se považuje za finančně významnou, pokud je významná pro uživatele zprávy o udržitelnosti při rozhodování o poskytnutí zdrojů danému subjektu.

Otázku udržitelnosti pokládáme z finančního hlediska za významnou, vyvolává-li nebo lze důvodně

očekávat, že vyvolá významné finanční dopady na podnik. Jedná se o rizika nebo příležitosti, které mají nebo mohou mít významný vliv na vývoj, finanční pozici, finanční výkonnost, peněžní toky, přístup k financování podniku včetně jeho nákladů na kapitál v krátkodobém, střednědobém nebo dlouhodobém horizontu. Finanční významnost též zahrnuje informace o významných rizicích a příležitostech, které vychází z obchodních vztahů, tj. mimo kontrolu podniku.

Závislost na přírodních, lidských a sociálních zdrojích může vyvolávat finanční rizika nebo příležitosti ovlivňující schopnost podniku nadále čerpat nebo získávat zdroje, které jsou nezbytné v jeho podnikových procesech, a ovlivňující schopnost podniku spoléhat se na vztahy, které jsou třeba v jeho podnikových procesech za vyhovujících podmínek.

Významnost rizik a příležitostí vychází z pravděpodobnosti jejich výskytu a potenciálního rozsahu jejich finančních dopadů.

Příkladem významné informace z finančního hlediska může být např. výrazné zvýšení cen fosilních paliv, které může vést k růstu nákladů podniku, ačkoliv to nemusí přímo souviset s jeho dopadem na životní prostředí. Dále lze uvést např. situaci, kdy podnik v oblastech ohrožených častými přírodními katastrofami může čelit riziku poškození majetku a výpadků provozu, což má finanční důsledky, ale nemusí přímo souviset s dopadem jeho činnosti na klima.

Posuzování dvojí významnosti a požadavky na zveřejnění

Přístup založený na dvojí významnosti je vymezen v rámci třetí kapitoly průřezového standardu ESRS 1. Východiskem je identifikace a posouzení dopadů a dále rizik a příležitostí. Hodnocení významnosti se vztahuje kromě vlastní činnosti podniku i na celý jeho hodnotový řetězec, který zahrnuje předchozí

a návazné procesy, tzn. dodavatele i odběratele. V rámci hodnotového řetězce se podnik má zaměřit na oblasti, v nichž se předpokládá pravděpodobný vznik dopadů, rizik a příležitostí v souvislosti s povahou jeho činnosti, obchodních vztahů, geografické oblasti nebo jiných dotčených faktorů. Podnik má též posoudit svou závislost na dostupnosti přírodních, lidských a sociálních zdrojů za odpovídající ceny a v odpovídající kvalitě. Ke stanovení, jaké dopady, rizika a příležitosti jsou pro podnik významné, a k určení významných otázek udržitelnosti jsou nezbytné vhodné prahové hodnoty. Tyto kvantitativní a kvalitativní prahové hodnoty stanoví podnik na základě požadavků ESRS 1 a vlastních specifických skutečností. Celý tento proces stanovení a vyhodnocení dvojí významnosti musí podnik ve zprávě o udržitelnosti popsat.

V případě vyhotovování konsolidované zprávy o udržitelnosti musí proces určení významných témat zahrnovat celou skupinu – mateřský podnik a všechny dceřiné podniky, tzn. i finančně nevýznamné dceřiné podniky, a také celý hodnotový řetězec.

Pokud dceřiný podnik identifikuje významné IRO, které by mateřský podnik za jiných okolností na úrovni skupiny vyhodnotil jako nevýznamné, nemůže mateřská společnost tyto IRO vynechat a musí je připojit k významným IRO na úrovni skupiny (princip agregace). Při hodnocení dvojí významnosti se pak využívají dva přístupy nebo jejich kombinace:

- » přístup shora dolů (top-down) s posouzením prováděným ze strany mateřského podniku na úrovni skupiny zapojením nebo konzultací s dceřinými společnostmi,
- » přístup zdola nahoru (bottom-up) s hodnocením prováděným na úrovni dceřiných společností a konsolidací výsledků na úrovni skupiny.

Pokud podnik na základě posouzení dvojí významnosti vyhodnotí, že je otázka udržitelnosti významná, musí zveřejnit informace podle požadavků týkajících se této konkrétní otázky udržitelnosti v příslušném tematickém (příp.

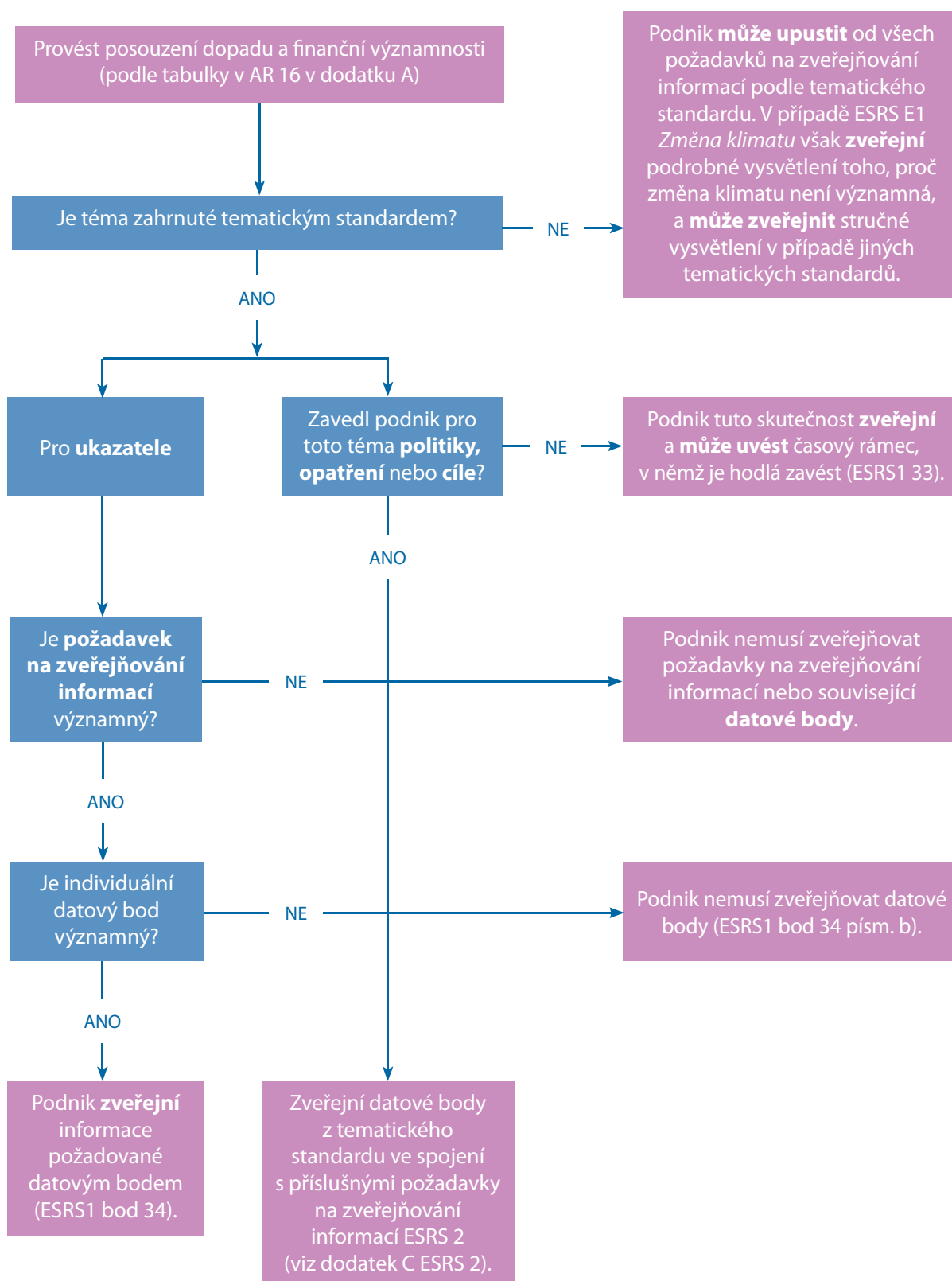
odvětvovém) ESRS. Seznam otázek udržitelnosti pokrytý tematickými ESRS, který podniku pomáhá při provádění posouzení dvojí významnosti, je uveden v rámci odst. AR 16 ESRS 1. Je nutné posoudit celý tento seznam, tzn. veškerá témata, podtémata a dílčí témata, z hlediska dopadů, rizik a příležitostí. Dále se zveřejňují další informace specifické pro daný podnik, pokud se na významnou otázku udržitelnosti nevztahuje ESRS nebo pokud není zahrnuta dostatečně podrobně.

U politik, opatření a cílů musí být informace buď zveřejněny v souladu s požadavky na zveřejňování včetně datových bodů odpovídající minimálnímu požadavku na zveřejňování informací podle standardu ESRS 2, nebo musí být explicitně uvedeno, že podnik nemá politiky, opatření nebo cíle týkající se významné otázky udržitelnosti. Ukazatele definované v požadavcích na zveřejnění podléhající posouzení významnosti mohou být vynechány, pokud podnik vyhodnotil ukazatele jako nevýznamné. Vynechání nevýznamných informací podporuje obecnou soudržnost a přehlednost zprávy o udržitelnosti. Pro datové body odvozené z jiných právních předpisů EU (seznam těchto datových bodů je uveden v dodatku B ESRS 2) platí, že při vynechání musí podnik výslovně uvést, že dotyčné informace nejsou významné. Dále pokud podnik dospěje k závěru, že pro něj nejsou žádné IRO ve vztahu k oblasti změny klimatu významné, a tudíž vynechá všechny požadavky dle ESRS E1 *Změna klimatu*, uvede ve zprávě o udržitelnosti podrobné vysvětlení závěrů svého posouzení významnosti s ohledem na tuto oblast a uvede i výhledové analýzy podmínek, kdy by změna klimatu mohla být pro podnik významná v budoucnu.

Posuzování dvojí významnosti se nevztahuje na požadavky zveřejnění informací dle ESRS 2 *Obecné informace* a dle tematických ESRS v souvislosti s požadavky IRO-1 *Popis postupů identifikace a hodnocení významných dopadů, rizik a příležitostí*, které jsou přehledně shrnuty v rámci dodatku C ESRS 2 *Požadavky na zveřejňování informací / uplatňování v tematických ESRS, které jsou použitelné společně s obecnými požadavky na zveřejňování informací ve standardu ESRS 2*.

Požadavky na zveřejňování informací jsou přehledně shrnuty na obrázku 2.

Obrázek 2: Ilustrativní schéma pro určení informací podle ESRS

Zdroj: Dodatek E ESRS 2

Proces vyhodnocení dvojí významnosti

Proces hodnocení dvojí významnosti by měl být konzistentní s obchodním modelem, politikami, cíli a opatřeními včetně plnění zákonem stanovených požadavků. ESRS neurčují přesný postup při provádění hodnocení dvojí významnosti, ale je ponechán na vlastním uvážení vykazujícího podniku. Podnik může pro svůj postup využít se zohledněním vlastních specifík ilustrativní hodnocení dvojí významnosti ve vydaných nezávazných pokynech⁴ k ESRS.

Zásadní význam pro hodnocení významnosti z hlediska udržitelnosti má zapojení dotčených zúčastněných stran (stakeholderů). Jedná se o jednotlivce nebo skupiny, kteří jsou nebo mohou být ovlivněni činnostmi podniku a obchodními vztahy v celém jeho hodnotovém řetězci. Zapojení dotčených zúčastněných stran zahrnuje identifikaci a hodnocení skutečných a potenciálních negativních dopadů podniku na lidi a životní prostředí. Zapojení těchto zúčastněných stran pomáhá také k pochopení a zdůvodnění důležitosti otázek udržitelnosti z jejich pohledu. Cílem zapojení je určit významné dopady pro účely podávání zpráv o udržitelnosti.

Proces náležitě péče podle souvisejících mezinárodních nástrojů může podniku pomoci v identifikaci a i v hodnocení významnosti jeho skutečných a potenciálních negativních dopadů pro účely podávání zpráv o udržitelnosti. Podnik, který již prováděl identifikaci rizik a příležitostí souvisejících s udržitelností a hodnocení svých dopadů např. dle mezinárodních standardů GRI, SASB či IFRS SDS, může využít tyto podklady i při procesu hodnocení dvojí významnosti dle ESRS.

Možný praktický postup při hodnocení dvojí významnosti s ohledem na významnost dopadů i finanční významnost zahrnuje:

- » identifikaci dopadů, která vychází z úplného seznamu možných témat, podtémat a dílčích témat, jež se posoudí, zda jsou pro podnik relevantní, též se zahrnou dopady vyplývající ze specifík podniku,
- » posouzení, zda tyto dopady vedou k rizikům a příležitostem (včetně rizik a příležitostí, které vyplývají ze závislostí na zdrojích), a
- » identifikaci rizik a příležitostí, které nevyplývají z dopadů (včetně rizik a příležitostí, které vyplývají ze závislostí, kde dopady neovlivňují daný zdroj).

Vzhledem k propojenosti významnosti dopadů a finanční významnosti je vhodné posoudit, zda by bylo možné využít shodných postupů, aby se předešlo nechtěným mezerám. Po identifikaci významných otázek udržitelnosti podnik posoudí, jaké významné IRO se k nim vážou, jaké informace vykáže pro každou z nich, a dále posoudí na podrobnější úrovni (tj. pro jednotlivá témata, dílčí témata a podtémata) vykázaní požadavků na zveřejnění nebo datových bodů s ohledem na dvojí významnost. Podnik tedy určí, jaká témata, dílčí témata či podtémata jsou významná z pohledu dvojí významnosti, tj. zda jsou spojena s významnými dopady nebo riziky či příležitostmi, případně obojím. Rozhodování o tom, jaké informace má podnik vykazat, závisí na tom, zda jsou relevantní pro účely zprávy o udržitelnosti. Závisí tedy na významu informací ve vztahu k záležitosti, kterou mají zobrazovat, nebo na schopnosti těchto informací uspokojit potřeby uživatelů při rozhodování, případně na obojím. To je relevantní jednak pro primární uživatele účetního výkaznictví pro všeobecné účely a jednak pro uživatele, jejichž zájmem jsou informace o dopadech podniku. Toto rozhodování podnik popíše ve zprávě o udržitelnosti včetně užití prahových hodnot pro posouzení informací týkajících se významné otázky udržitelnosti či specifík podniku, které zveřejní.

Ilustrativní hodnocení dvojí významnosti ve vydaných nezávazných pokynech⁵ k ESRS zahrnuje čtyři základní kroky:

- A. porozumění kontextu,
- B. identifikaci skutečných a potenciálních IRO týkajících se otázek udržitelnosti,
- C. zhodnocení a rozhodnutí, jaké IRO týkající se otázek udržitelnosti jsou významné,
- D. zveřejnění ve zprávě o udržitelnosti.

⁴ Implementační pokyny *EFRAG IG 1: Materiality Assessment* dostupné na [www.efrag.org](https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf): https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf

⁵ Implementační pokyny *EFRAG IG 1: Materiality Assessment* dostupné na [www.efrag.org](https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf): https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf

A. Porozumění kontextu

Podnik si vytvoří přehled o svých činnostech a obchodních vztazích v kontextu, ve kterém se odehrávají, včetně porozumění svým klíčovými dotčeným zúčastněným stranám. Tento krok zahrnuje analýzu podnikového obchodního plánu, strategie, účetních výkazů a případně výkazů poskytovaných investorům. Dále je potřeba shrnout činnosti podniku ve smyslu vyráběných výrobků či poskytovaných služeb, geografickou polohu těchto aktivit a také zmapovat obchodní vztahy podniku a celého hodnotového řetězce. Mezi další faktory, které pomáhají porozumět kontextu z hlediska možných zdrojů IRO, patří analýza relevantní legislativy a regulatorního prostředí a také zveřejňované informace jako zprávy v médiích, analýza konkurentů, odvětvové hodnocení či vědecké články.

Je důležité porozumět, jaké zúčastněné strany jsou nebo mohou být ovlivněny činností podniku a celým hodnotovým řetězcem. K tomu lze využít analýzu stávajících iniciativ zúčastněných stran prostřednictvím např. vztahů s investory či obchodních zástupců a mapování zúčastněných stran napříč činnostmi podniku a jeho obchodními vztahy, které mohou být identifikovány podle činnosti, výrobku nebo služby.

B. Identifikace skutečných a potenciálních IRO týkajících se otázek udržitelnosti

K identifikaci IRO týkajících se otázek udržitelnosti podnik využije seznam otázek udržitelnosti uvedený v odst. AR 16 ESRS 1, který pomáhá zajistit úplnost vykazovaných informací o udržitelnosti. Současně je důležité, aby podnik vyhodnotil případné specifické otázky udržitelnosti pro podnik, které nejsou v seznamu zahrnuty. K tomu lze využít již v praxi využívané rámce a standardy jako IFRS či GRI odvětvově specifické standardy. Dále je možné použít nezávazné pokyny *EFRAG IG 3: List of ESRS Datapoints*⁶, které poskytují seznam podrobnějších požadavků vyžadovaných dle ESRS. Podnik může agregovat nebo rozčlenit IRO co nejvhodněji podle daných okolností.

C. Zhodnocení a rozhodnutí, jaké IRO týkající se otázek udržitelnosti jsou významné

Podnik aplikuje kritéria pro posouzení významnosti dopadů a finanční významnosti, aby určil jednak významné skutečné a potenciální dopady a jednak

významná rizika a příležitosti. To pak tvoří základ pro stanovení významných informací na základě požadavků na zveřejnění. Podnik tedy stanoví vhodné kvalitativní nebo kvantitativní prahové hodnoty pro posouzení významnosti IRO a souvisejících informací. Je nutné zveřejnit, jak byly tyto prahové hodnoty stanoveny nebo uplatňovány.

Pro zhodnocení významnosti dopadů podnik použije kritéria závažnosti (za použití kvantitativních či kvalitativních prahových hodnot) na seznam dopadů uvedený v kroku B. Zapojení zúčastněných stran podniku povede k lepšímu vyhodnocení závažnosti dopadů.

Pro vyhodnocení finanční významnosti podnik využije obdobně kvantitativní či kvalitativní prahové hodnoty, které jsou ale založeny na finančních ukazatelích jako výkonnost, finanční pozice, peněžní toky nebo přístup ke kapitálu.

Nakonec se konsolidují výsledky hodnocení významnosti z obou hledisek a získá se seznam významných IRO, který tvoří základ pro přípravu zprávy o udržitelnosti. Analýza provedená na úrovni tématu, dílčího tématu nebo podtématu se převede na IRO, pokud to již podnik neprovedl dříve. Osoby odpovědné za vyhodnocení výsledných IRO a jejich případnou agregaci mohou ověřit agregované výsledky dvojí významnosti s vedením za účelem posouzení a ověření úplnosti seznamu významných IRO.

⁶ Implementační pokyny *EFRAG IG 3: List of ESRS Datapoints* dostupné na [www.efrag.org](https://efrag.sharefile.com/public/share/web-s363afe552f8a4f3b99de63a12c2f8865): <https://efrag.sharefile.com/public/share/web-s363afe552f8a4f3b99de63a12c2f8865>

D. Zveřejnění ve zprávě o udržitelnosti

Podnik zveřejní po vyhodnocení dvojí významnosti ve zprávě o udržitelnosti:

- » proces identifikace a hodnocení významných IRO (viz IRO-1 ESRS 2),
- » vzájemný vztah mezi významnými IRO s jeho strategií a obchodním modelem (viz SBM-3 ESRS 2),
- » požadavky na zveřejňování informací v ESRS, na něž se vztahuje zpráva o udržitelnosti včetně stanovení prahových hodnot (viz IRO-2 ESRS 2),
- » informace o tom, jak jsou správní, řídicí a dozorčí orgány informovány o otázkách udržitelnosti a jak byly tyto otázky řešeny během vykazovaného období (viz GOV-2 ESRS 2).

Materialita jako pomůcka auditora při ověřování zpráv o udržitelnosti

Ověřování zpráv o udržitelnosti se nyní provádí dle mezinárodního standardu pro ověřovací zakázky ISAE 3000 *Ověřovací zakázky, které nejsou auditem ani prověrkou historických finančních informací*. Jako inspiraci lze přitom využít již vydané nezávazné pokyny⁷ či mezinárodní standard pro ověřování udržitelnosti ISSA 5000⁸, který nabyde účinnosti až pro účetní období začínající po 15. prosinci 2026.

Auditor využívá materialitu jako nástroj pro účely plánování a provádění ověřovací zakázky, např. při určování charakteru, načasování a rozsahu plánovaných postupů, a dále při posuzování toho, zda informace o ověřované skutečnosti (tedy informace o udržitelnosti) nejsou materiálně nesprávné. Vzhledem k různorodému charakteru informací o udržitelnosti auditor zváží materialitu pro kvalitativní zveřejňované informace a stanoví materialitu pro kvantitativní zveřejňované informace. Současně se předpokládá, že by bylo neproveditelné stanovit jedinou materialitu jako celek, jelikož se jedná o mix kvalitativních a kvantitativních informací o udržitelnosti v rámci různých témat a aspektů témat včetně různorodých kvantitativních ukazatelů v různých jednotkách, které spolu vzájemně nesouvisí.

Materialitu auditor stanovuje s ohledem na informační potřebu předpokládaných uživatelů zprávy o udržitelnosti. Materialitu však neovlivňuje míra ujištění ověřovací zakázky.

V rámci ověřování kvantitativních zveřejňovaných informací o udržitelnosti auditor při uplatnění profesního úsudku stanoví rovněž prováděcí materialitu. Prováděcí materialita se využívá k tomu, aby auditorovi pomohla identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti na úrovni zveřejňovaných informací u zakázky poskytující omezené ujištění nebo na úrovni tvrzení v zakázce poskytující přiměřené ujištění a dále určit povahu, načasování a rozsah dalších postupů. V případě, že jsou informace o udržitelnosti rozčleněny a auditor může provádět ověřovací postupy separátně jen na těchto rozčleněných informacích o udržitelnosti, se riziko agregace zvyšuje. Prováděcí materialita právě toto riziko agregace snižuje na přijatelně nízkou úroveň.

Při zvažování významnosti pro kvalitativní zveřejňované informace je potřeba, aby se auditor aktivně zaměřil na faktory, které mohou vést k potenciálním významným nesprávnostem.

Obvykle se materialita stanovuje separátně v závislosti na charakteru informací o udržitelnosti. Pro různé typy zveřejňovaných informací mohou mít stejní předpokládaní uživatelé různé informační potřeby, různou toleranci vůči nepřesnosti nebo mohou být informace o udržitelnosti vyjádřeny pomocí různých měrných jednotek. Auditor zváží kvalitativní faktory pro identifikaci takových zveřejňovaných informací, které mohou být pro předpokládané uživatele významnější. Mezi tyto kvalitativní faktory patří např.:

- » počet osob či podniků ovlivněných otázkou udržitelnosti a závažnost jejího dopadu,
- » forma prezentace informací o udržitelnosti, pokud příslušná kritéria umožňují odchylky v prezentaci,
- » u popisných informací úroveň podrobností popisu nebo celkové vyznění slov použitých k popisu skutečnosti, které mohou uživatelům

⁷ Non-Authoritative Guidance on Applying ISAE 3000 (Revised) to Sustainability and Other Extended External Reporting Assurance Engagements (IAASB).

⁸ International Standard on Sustainability Assurance 5000, General Requirements for Sustainability Assurance Engagements And Conforming and Consequential Amendments to Other IAASB Standards Arising from ISSA 5000. Dostupný na: <https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-11/IAASB-International-Standard-on-Sustainability-Assurance-ISSA-5000.pdf>

informací o udržitelnosti poskytnout zavádějící obrázek.

Kvantitativní faktory se týkají rozsahu nesprávností ve vztahu ke zveřejněným informacím, pokud existují, které jsou vyjádřené číselně nebo jinak vztažené k číselným hodnotám. U kvantitativních zveřejňovaných informací lze materialitu odvodit použitím procenta na vykazovaný ukazatel nebo na relevantní referenční hodnoty.

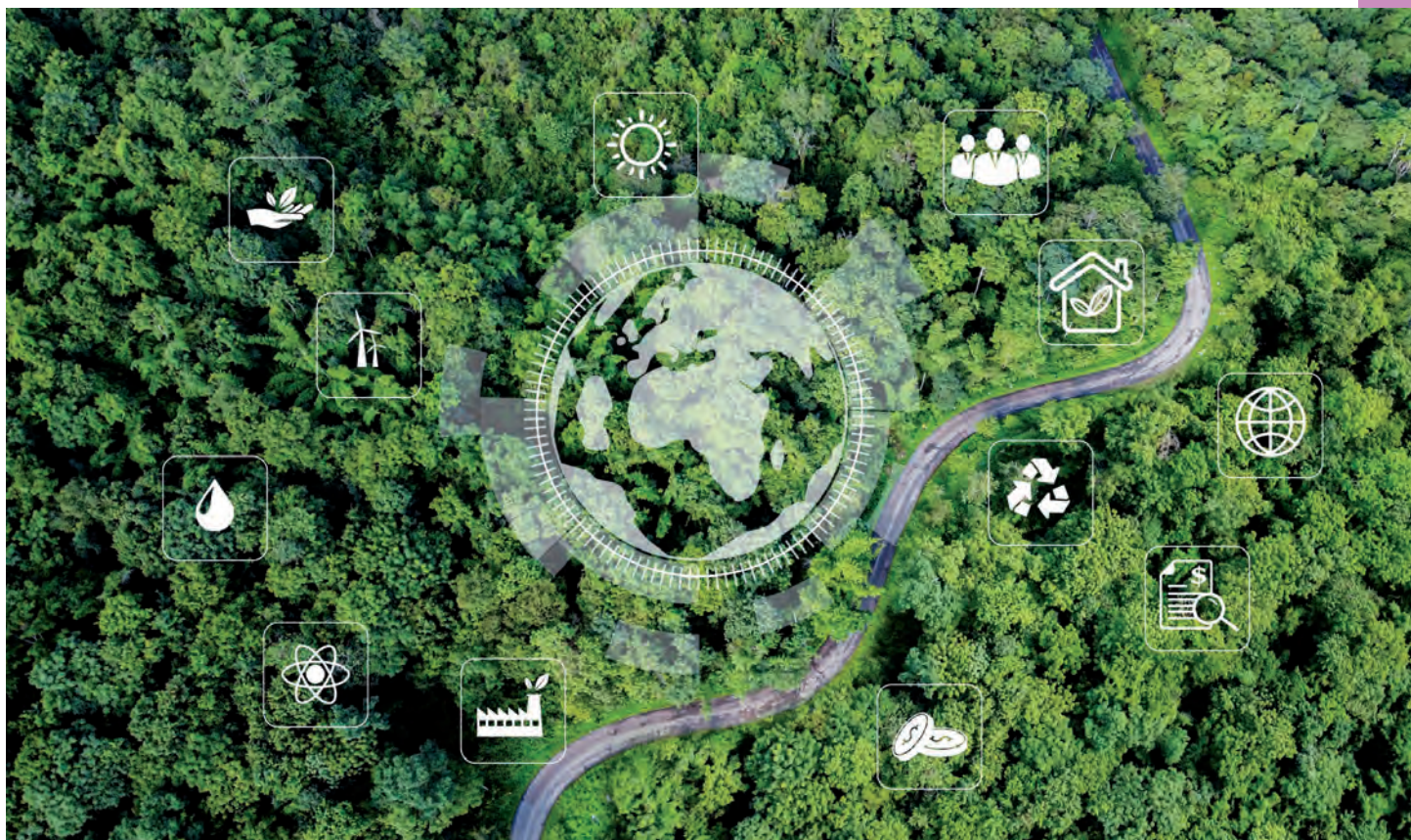
Nesprávnosti, včetně vynechání relevantních informací, jsou považovány za materiální, pokud lze přiměřeně očekávat, že by jednotlivě nebo v souhrnu ovlivnily rozhodnutí předpokládaných uživatelů, která by byla přijata na základě zveřejněných informací o udržitelnosti.

Závěr

Cílem článku bylo představit koncept dvojí významnosti a postup při jejím vyhodnocení podnikem. Byla popsána specifika používání materiality jako nástroje auditora při ověřování zpráv o udržitelnosti. Záměrem bylo též upozornit na rozdílné vnímání materiality jako pomůcky auditora a dvojí významnosti jako procesu identifikace významných otázek udržitelnosti podniku.

Koncept dvojí významnosti zakotvený v ESRS má zásadní roli v určování relevantních informací o dopadech, rizicích a příležitostech ve zprávě o udržitelnosti, a to jak z hlediska dopadové významnosti, tak finanční významnosti. Celý proces vyhodnocování dvojí významnosti podnikem je poměrně náročný a je potřeba se mu dostatečně věnovat jak z pohledu podniku, tak z pohledu auditora. Zahrnuje zapojení poměrně velkého okruhu osob, ať už jde o zaměstnance a vedení podniku či o zapojení zúčastněných stran.

Auditor při ověřování zprávy o udržitelnosti využívá materialitu specifickým způsobem, jelikož je obvykle nutné zvolit několik materialit vzhledem k různorodému charakteru ověřovaných informací o udržitelnosti s ohledem na informační potřebu poměrně širokého spektra předpokládaných uživatelů zprávy o udržitelnosti.

Test: Materialita

Michal Štěpán

Vyberte vždy jednu správnou odpověď.

1. Pojmy „materialita“ a „významnost“ v kontextu auditu účetní závěrky jsou:

- a) v zásadě synonyma,
- b) odlišné pojmy, neboť materialita je vztahována k číselným informacím, zatímco významnost je vztahována k textovým informacím,
- c) odlišné pojmy, neboť odlišují pohled auditora (materialita) od pohledu vedení (významnost).

2. Materialita pro účely auditu je stanovena:

- a) auditorem na základě jeho odborného úsudku,
- b) vedením podniku na základě jeho porozumění potřeb vlastníků příslušné účetní jednotky,
- c) na základě vhodně zvolené základny a za použití procenta stanoveného mezinárodním auditorských standardem ISA 320.

3. Informace je materiální, pokud:

- a) je považována za důležitou z pohledu statutárních či dozorčích orgánů podniku odpovědných za účetní závěrku nebo za dohled nad procesem účetního výkaznictví,
- b) její opomenutí nebo chybné uvedení může ovlivnit ekonomická rozhodování uživatelů účetních závěrek,
- c) se týká zásob materiálu podniku vykazovaných v účetní závěrce podniku a pokud je příslušná peněžní částka významná.

4. Materialita:

- a) ovlivňuje rozsah potřebných postupů auditora tak, že se zvyšující se materialitou se obvykle snižuje rozsah potřebných postupů,
- b) ovlivňuje rozsah potřebných postupů auditora tak, že se zvyšující se materialitou se obvykle zvyšuje rozsah potřebných testů,
- c) neovlivňuje rozsah potřebných postupů auditora, neboť rozsah potřebných testů se odvíjí od výše identifikovaného rizika.

5. Prováděcí materialita:

- a) může být stanovena odchylně (výše či níže) než materialita, a to v závislosti na výši rizika materiální nesprávnosti vyhodnoceném auditorem,
- b) musí být vždy nižší než materialita a je používána primárně v závěru auditu při hodnocení dopadu neopravených nesprávností na účetní závěrku,
- c) musí být vždy nižší než materialita a je používána primárně při určování rozsahu postupů prováděných auditorem v reakci na rizika materiální nesprávnosti.

6. Pokud se peněžní částka určité položky uvedené v rozvaze společnosti liší od správné částky o hodnotu přesahující materialitu:

- a) jedná se vždy o materiální nesprávnost a auditor musí modifikovat svoji zprávu, pokud není tato nesprávnost adekvátně opravena,

- b) nemusí se jednat o materiální nesprávnost, pokud příslušná nesprávnost z kvalitativního hlediska dle názoru auditora neovlivní ekonomické rozhodování uživatelů účetní závěrky,
- c) nejedná se o materiální nesprávnost, pokud vedení popíše a vysvětlí tuto nesprávnost v příloze účetní závěrky.

7. Materialita je stanovena:

- a) na počátku auditu a nesmí být během auditu změněna,
- b) na počátku auditu, nicméně může být v průběhu auditu upravena, je-li to nutné,
- c) až na konci auditu ve světle finálních hodnot uvedených v konečné účetní závěrce a rozsahu případných zjištěných nesprávností.

8. Materialita určená auditorem je:

- a) auditorem zdokumentována v jeho spisu a nesmí být sdělena vedení účetní jednotky z důvodu zachování důvěrnosti informací,
- b) auditorem běžně komunikována s vedením společnosti, ale není obvykle uváděna ve zprávě auditora,
- c) povinnou součástí zprávy auditora z povinného auditu.

9. Při auditu konsolidované účetní závěrky skupinový auditor:

- a) určuje auditorům jednotlivých dceřiných společností prováděcí materialitu pro provedení auditu účetních informací těchto dceřiných společností pro účely skupinového auditu,
- b) alokuje auditorům jednotlivých dceřiných společností vstupujících do konsolidace dílčí materiality poměrným procentem podle podílu obratu dané dceřiné společnosti na celkovém obratu konsolidačního celku,
- c) neurčuje auditorům jednotlivých dceřiných společností vstupujících do konsolidace žádné materiality, neboť pro provedení auditu účetních informací těchto dceřiných společností musí příslušní auditori použít jednotně skupinovou materialitu relevantní pro konsolidovanou účetní závěrku jako celek.

10. Dvojitá významnost je používána:

- a) při auditu účetní závěrky v situaci, kdy peněžní hodnoty v rozvaze jsou nesouměřitelné (výrazně vyšší či naopak výrazně nižší) oproti peněžním hodnotám ve výkazu zisku a ztráty,
- b) při ověřování informací o udržitelnosti a vyjadřuje odlišné vnímání významnosti z pohledu vedení podniku oproti pohledu externích čtenářů,
- c) v rámci postupu účetní jednotky při určování informací o udržitelnosti, jež mají být zveřejněny, který zohledňuje finanční významnost a dopad na společnost a životní prostředí.

Správně odpovědi: 1a, 2a, 3b, 4a, 5c, 6b, 7b, 8b, 9a, 10c.